

1941-1945 - HOE ZAT HET MET DE VIS ?

*****

Richard VERBANCK.

Bij ons zegt men soms : **HARING IS GEEN VIS.**

Dit komt omdat in vele gevallen **HARING** en **VIS** de sleutelwoorden zijn van verschillende belangengroepen die van tijd tot tijd, ook tijdens de oorlog, met getrokken messen tegenover elkaar staan. Ik zal daar geen rekening mee houden.

Heel vaak werd mij de vraag gesteld: **Hoe zat dat nu met die haring? Waarom schrijft ge niet eens een historiek van de visserij en de vis-handel tijdens de bezetting ?**

Even dikwijls heb ik dat geweigerd om vele uiteenlopende redenen. Een historiek moet volledig zijn, moet vol gegevens steken en vooral cijfers. Daar kan men een boekdeel mee vullen en dit zou maar een saai geval worden.

Cijfers, statistieken en gegevens over de vissersvloot vindt men in de uitstekende verslagen die door het Beheer van Zeewezen werden opge- maakt, nog tijdens de oorlog. Biologische gegevens werden neergeschreven door de heer Ch. Gillis (Laboratoriumleider bij de Technische Afdeling). Dit voor het droge gedeelte van een historiek.

Een sfeerbeeld, vlot en levendig, werd geschreven door de Nieuwpoortse letterkundige Juul Filliaert. Deze schets verscheen postuum in het werk **Nieuwpoortsche Geschriften** (Heembibliotheek Bachten de Kupe - 1980). Een paar lichte fouten en overdrijvingen niet te na gesproken, is het een lezenswaardig opstel (Bibl. Ter Cuere).

Volgende redenen voor mijn afwijzing. Ik ben in dienst getreden bij de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie op 1 oktober 1941, en heb de stichting van de **Hoofdgroepering Vis- en Visserijproducten** niet meebeleefd. Ik heb daar gewerkt op drie verschillende niveau's, hetgeen betekent dat ik slechts na achttien maanden kaderlid werd. Ik mis also een totaaloverzicht.

Andere reden : Een historiek, indien ernstig, veronderstelt volledigheid. En dit is het delikate punt. Er was oorlog, bezetting, er was honger en mistevredenheid. En dan waren er de mensen die deze laatste problemen moesten oplossen. Over deze mensen zou ik moeten schrijven, de enen ophemelen, anderen- die trouwens reeds overleden zijn - nog dieper onder aarde stampen. Er waren dezen die een ondankbare taak op zich namen, en er waren de ratten die overboord sprongen. Teruggrijpen naar de minste bijzonderheden gaat ook niet, want het gaat over een periode waarin, naar gelang de omstandigheden, wekelijks nieuwe richtlijnen en verordeningen verschenen.

Laten we alleen de positieve kant bekijken: We hebben goed werk verricht. Het begon allemaal kleintjes, met de enkele kleine vissersboten die hier gebleven waren en wat grotere die in Franse havens waren blijven steken en konden worden gerepatrieerd. Dan kwamen wat mosselen uit Holland en schelpen (wannetjes en spuiters) uit Bouchoute. Met grote inzet werd geleidelijk een uitgebreide vloot uit de grond gestampt. Rechtschaper Filliaert schrijft daarover:

De vloot is zienlijk aangegroeid. Een raar verschijnsel. Men beperkt de bouwvergunningen, maar op alle werven staan booten op stapel of in hun spanten. Steeds worden er nieuwe in de vaart gebracht. In normale omstandigheden zou het stellig een verheugend teeken mogen genoemd. In oorlogstijd doet dit feit bij velen bedenken ontstaan, die deze scheepspolitiek in het raam van een oorlogsschandaaltje plaatsen. De woorden passen trouwens best bij elkaar. De zwendel in bouwvergunningen tiert zo welig als de zwendel in motoren en den zwendel in de haringkoopwaar zelf.

Wat naieve opmerkingen uit de pen van een verstandig man! Zwendel ?
Ik antwoord daarop: **A la guerre comme à la guerre !**

De bevolking hongerde. We moesten een vloot vissersschepen hebben! En dat in een tijd waarin de grondstoffen onvindbaar schenen en het verkrijgen ervan afhing van de bezetter. Als het erop aankomt zijn de Vlamingen plantrekkers. Ge moet het maar kunnen.

Buiten dat zorgde de Corporatie er ook voor dat iedere vishandelaar, roker, inlegger, groot of klein, zijn brood kon verdienen indien hij zijn rechten kon laten gelden. En ik val niet in herhaling als ik daar bijvoeg: maar daarvoor moet er vis zijn !

Natuurlijk waren er in ons midden oneerlijke personen, en ze werden niet alle ontmaskerd zoals het koppel Antwerpse controleurs die samen twintig duizend frank ontvingen per tientonner die ze hielpen buiten de omheining smokkelen te Nieuwpoort. (1 frank per kilo van de reder en 1 frank van de vervoerder). Dit was meer dan mijn jaarloon ! Het ene mag gezegd worden zoals het andere.

Soms bekwam mij de lust om toch iets te schrijven. Dit was dan nadat ik een of ander persoon, hangend aan de toonbank, had horen zeggen:

**Ik heb nooit geen haring gezien.
Het was al voor den Duits !.**

Wel, dan begin ik te steigeren. Laat hem dan Filliaert maar lezen wanneer ik dergelijke gezegden, die ik als persoonlijke beledigingen ervaar, naast mij neerleg.

Nu ben ik bereid toch iets te schrijven, maar dan ook over een tweede tijdvak. Want laten wij dit voor ogen houden: ook na de bevrijding werd het corporatieve stelsel behouden. Het wordt geen doorlopend verhaal want veel is uit het geheugen verdwenen. Maar hetgeen ik vertel staat mij nog duidelijk voor de geest, zeer duidelijk zelfs, na bijna vijftig jaar. Of alles in goede aarde zal vallen betwijfel ik, maar de waarheid heeft haar rechten.

In Nederland, ergens langs een hoofdweg, heb ik een reuzengroot monument

gezien, bestaande uit een naar voor stekende naald. Naarmate men het nadert en voorbijrijdt lijkt de vorm gedurig te veranderen. Dit heeft een verrassend effect. Maar dit bewijst dat er veel waarheden zijn die verschillen volgens de plaats waar men opgesteld staat. De ééne waarheid bepalen blijkt een moeilijke opdracht te zijn zodat het in alle omstandigheden noodzakelijk is, voor ieder logisch denkend mens, eenieders standpunt te eerbiedigen. Eigen ervaringen zijn nog steeds de beste bron, maar hebben het nadeel dat de schrijver zich te veel centraal moet opstellen. Daar kan men niet buitenom.

TOT BETER BEGRIP.

In hetgeen volgt worden enkele gebeurtenissen en toestanden naar voor gebracht die begrensd liggen binnen een tijdspanne van een vijftal jaar. Aangezien de oorlogsperiode, of liever de bezettingsperiode, het meest aan bod komt speelt de **Hoofdgroepering Vis- en Visserijprodukten** hierbij een grote rol.

Men noemde die toen kortweg **De Corporatie**. Ouderen hebben waarschijnlijk nog deze laatste benaming onthouden, jongeren hebben er nooit over gehoord. Daarom enkele woorden uitleg.

Alhoewel België tijdens de 'Drôle de Guerre' nog niet in oorlog was kon men toch stellen dat alhier een oorlogstoestand heerste. Er was mobilisatie, wacht aan de grenzen, vissers hadden af te rekenen met mijnengevaar. Onze regering moest zich in bochten wringen om te bewijzen dat ons land neutraal was. Te Oostende nam dit zelfs een belachelijke vorm aan toen langs weerszijden van de haveningang op een geheimzinnige manier achter schuttingen twee kleine snelvuurkanonnen werden geplaatst die een eventuele Engelse aanval moesten afslaan. Er stond één tegenover het kuraal, het andere aan de oostzijde, aan de 'Halve Maan'.

Onze koopvaardis-schepen en ook de vissersboten kregen langs weerszij een grote Belgische vlag opgeschilderd om hun neutraliteit te bewijzen. Deze schepen kregen dus vrije doorvaart. Er werd nog even veel vis aangevoerd en grote partijen werden uitgevoerd naar Duitsland. Deze uitvoer werd verzekerd door twee verschillende handelaarsbonden. Anderzijds was het zo dat de invoer drastisch verminderde en er weldra een tekort aan sommige voedingswaren werd vastgesteld.

Op 27 oktober 1939 verscheen dan ook een besluitwet betreffende de bevoorrading van het land. Hierbij werden straffen voorzien voor degenen die de normale bevoorrading van de bevolking in gevaar brachten. Lees: tegen de zwarte markt.

Toen tijdens, en na de 18-daagse veldtocht, de regeringsleden in troebele omstandigheden uitweken naar Londen werd de bestuursmacht door hen overgedragen op de hiergebleven secretarissen-generaal van de onderscheiden ministeries.

De zware taak de bevolking van voedsel te voorzien en deze **EERLIJK TE VERDELEN** lag op de schouders van Secretaris-generaal Emile De Winter.

Oorlog scheidt bijzondere toestanden. Er komt gewoonlijk voedselschaarste en dan is het **ieder voor zich !**

Vervolgens zijn er dezen die voordien reeds rijk waren en dezen die het zullen worden, maar daar tegenover staat de overgrote meerderheid van onbemiddelden, van mensen die door de oorlog werkloos zijn geworden en de kleine spaarders en ouderlingen die de eerste slachtoffers worden van abnormale prijsstijgingen.

Moreel gezien moet in oorlogstijd iedereen hetzelfde rantsoen krijgen, maar het is precies dan dat alle moraal overboord wordt gegooid.

Erst das Fressen, dann die Moral.

Het is dus de taak van de overheid om in te grijpen. Eerste vereiste: Orde. Dan eerst kan men beginnen de produktie te stimuleren en ieder het zijne te geven.

Ten einde deze orde te verkrijgen werd door het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening de **NATIONALE LANDBOUW- EN VOEDINGSCORPORATIE** opgericht. Deze werd onderverdeeld in tien **HOOFDGROEPERINGEN**. Het nummer acht was **HOOFDGROEPERING VIS- EN VISSERIJ-PRODUCTEN**. Deze kreeg de bevoegdheid toegewezen over visserij, groot-en kleinhandel in visserijproducten, bewerking en invoer van vis.

Het belang van deze dienst kon men aflezen van het personeelsbestand dat in het begin uiterst beperkt was, maar zich naderhand uitbreidde naargelang de aanvoer van vis en haring steeg. De eerste diensthoofden, onder leiding van een directeur, waren meestal mensen die in het bedrijf hadden gestaan. Later werden ze vervangen door universitair geschoolden omdat de ingewikkelde administratie de bovenhand kreeg over de praktische verrichtingen.

Aan de top van de Hoofdgroepering stond een voorzitter. De twee opeenvolgende waren de belangrijkste reders uit Oostende. De eerste was bezielde met de vooruitstrevende ideeën die in het begin van de bezetting opgeld maakten. Toen de oorlogsgebeurtenissen een andere wending namen provoceerde hij zijn ontslag. Zijn opvolger nam een ondankbare taak over nadat hij de zekerheid had gekregen dat hij van hogerhand gesteund werd.

Als onderverdeling hadden we: De Produktiedienst, gevestigd te Oostende met een marktleding in iedere haven. Te Brussel waren: Dienst Groothandel, Kleinhandel en Algemene Administratie. De grote verdeelcentra beschikten eveneens over een marktleder.

Te Oostende was de Produktiedienst in het begin van primordiaal belang en werd gedurende de eerste jaren bevoegd geleid door Camille Menu. Hier werd gezorgd voor de vlootuitbreiding, vergunningen tot aankoop van materialen, verdeling van de brandstof en regeling van de aanvoer. Later gingen veel van deze bevoegdheden in andere handen over.

Alles werd geregeld volgens het corporatief stelsel. Er was geen diktatuur van bovenuit, maar wel meezeggenschap. Iedere ingeschakelde groep, reders, verzenders, verdelers, bewerkers en kleinhandelaar, had zijn eigen vakgroepering om de eigen belangen te behartigen.

Wel waren er strenge straffen voor degenen die buiten de schreef liepen.

De hoofdgroepering bezat zijn eigen juridische dienst en administratieve rechtspraak. Voorbeeld van straffen die werden uitgesproken:

D.L.- Kleinhandelaar te Nieuwpoort : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing. Wegens sluikhandel.

B...& Co -Groothandel te Brussel : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing. Wegens sluikhandel en poging tot omkoperij.

S.A. - Kleinhandelaar te Bornem-Branst : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing wegens visaankoop buiten officiële handel.

Dit was het enig stelsel dat toeliet aan iedere belanghebbende uit het visbedrijf het zijne te geven en de regelmatige bevoorrading van de bevolking te verzekeren.

Over bedeling gesproken. Indien men weinig heeft kan men maar weinig weg-schenken. In het begin werden alleen maar de grote centra bedield omdat, zei men, daar de meeste nood was. Dit veronderstelde dat men in de mening verkeerde dat iemand uit een kleine stad beter in de gelegenheid was de boer op te trekken om aan extra-voedsel te geraken. Moreel gezien een verkeerde theorie. Mettertijd werd de aanvoer van vis en garnaal groter langsheen de kust met het gevolg dat in sommige bedeelde centra sommige zaken uit de hand liepen, bijzonderlijk in het Walenland. Stel u voor dat de verdelers aldaar, in het jaar 1942, met hun vis en garnaal bleven zitten omdat de bevolking b.v. geen pladijs of garnaal lustte !

Elders, in het Luikse, waar de gemeenten ook de verplichting was opgelegd voor visbedeling rantsoenzegels in voege te brengen, werd deze maatregel gesaboteerd, met het risico dat als sanctie de bevoorrading kon stopgezet worden. Te Seraing, Jemeppe en Grâce-Berleur werden de kleinhandelaars op het gemeentehuis met hun zegels wandelen gezonden met opmerkingen zoals:

We kennen u niet. - Ik heb met u geen zaken ! En zo meer.

Volgens verslagen die toen werden opgemaakt blijkt dat het met de bedeling van de vis niet altijd 'kosher' was.

In veel centra werd door de grootverdelers vis geweigerd omdat hij er te veel kreeg. Ook visconserven bleven onverkocht in deze hongertijd.

Plaatsen in het Vlaamse land en in de omgeving van de kust, waar traditioneel de echte visliefhebbers wonen, kregen veel te weinig.

Met de massale aanvoer van haring kwam ook een meer soepele verdeelsleutel. Agrarische gemeenten die nooit vis te zien kregen werden verzocht om toch maar haring af te halen op de kust of bij een grootverdelers voor zover ze over vervoer beschikten. Wees a.u.b. zo goed haring te willen eten!

Ook bij de groep 'Groothandelaars- verzenders' was niet alles zuivere koffie, in hoofdzaak bij het toekennen van de aandelen. Zoals in de vooroorlogse jaren de invloed van enkele belangrijke handelaars voelbaar was binnen de ministeries, ook nu wisten ze met allerlei drogredenen het leeuwen-aandeel naar zich toe te trekken. Er zijn zo van die zaken die nooit zullen veranderen.

Haring was geen vis, maar een andere keer wél, naarmate het in hun kraam paste.

De groothandelaars-verzenders van de kust waren verenigd onder de naam van 'Aankoopvereniging'. Alhier bestond enige verwarring rond dit organisme dat steevast 'DE CORPORATIE' genoemd werd. Dit was volledig fout, temeer daar de meeste vissers deze Aankoopvereniging beschouwden als het gezaghebbend deel binnen het systeem. De Corporatie, dit was de Hoofdgroepering met al haar geledingen, was het eigenlijke en enige bestuurslichaam.

De Aankoopvereniging verzond de vis op aanwijzing van de Distributiedienst van de Corporatie die te Brugge gevestigd was, zoals trouwens ook de burelen van de visverzenders. Te Brugge, om de eenvoudige reden dat er vanaf de kust geen telefoonverbindingen waren met het binnenland. De kuststrook was, op dit gebied, morsdood.

Het land was opgedeeld in marktgebieden: Kust- Brugge- Gent- Antwerpen - Luik- Charleroi- Brussel- Bergen. Het toezicht werd uitgeoefend door een marktleider, bediende bij de Hoofdgroepering. Hij regelde de verdeling van de visserijprodukten binnen zijn marktgebied dat meer uitgestrekt was dan de naam laat vermoeden. Zo was ook de gehele provincie Namen onderhorig aan de marktleider van Charleroi.

a

a a

Alles werd in het werk gesteld om de voedselvoorraad te verhogen. Wat de visserijprodukten betreft werd ook uitgekeken naar het buitenland. Soms kwam men voor verrassingen te staan. Zo kregen in 1943 Brussel en Antwerpen elk 100 kg verse zalm. Deze uiterst kleine hoeveelheid deed de verdelers in het haar krabben. Te Brussel werd de honderd kilo verdeeld onder de zes districten en de gelukkigen kregen elk 100 gram tegen afgifte van een zegel. De winst werd verdeeld onder alle vishandelaars van het district op basis van het getal ingeschreven klanten. Zoals men ziet bracht een nietigheid wel een hoop administratief werk met zich mee.

Ook uit Denemarken, visland bij uitstek, werd ingevoerd. Zo noteerden wij in februari 1944 : 20.000 kg zeevis - 2.000 kg zoetwatervis - 3.000 kg forellen - 3.500 kg paling.

Uit Holland kwamen oesters: eind 1943 een 375.000 stuks. Jammer genoeg verdween een gedeelte van dit luxe-artikel op de zwarte markt tegen woekerprijzen en waarschijnlijk in de richting van nog bestaande luxe-restaurants. Deze zweetten water en bloed. Uit dit land kwamen grote zendingen vispastei. Wat daarin zat mag Joos weten, maar een deel van de bevolking vond ze lekker. Mosselpastei kwam uit Denemarken en Holland.

Hier bij ons werden door de conservenfabrieken - die ook moesten leven - aantrekkelijke doosjes met kleine sprout in tomatensaus op de markt gebracht. Veel water en weinig tomatenpuree. Dit was juist tijdens de periode, in 1942 indien ik me niet vergis, dat we brood kregen waarin zoete biet was verwerkt. De combinatie klef zoet brood en tomatensap was walgelijk !

VERZAMELPLAATSEN.

Even een slagje achteruit...

Toen, enkele maanden na de kapitulatie, men op een schuchtere manier er aan dacht de visvangst weer op gang te brengen koesterde niemand al te grote verwachtingen. Er was slechts een klein aantal boten beschikbaar die uiteraard slechts zouden kunnen vissen binnen een zeer beperkte kustzone. Alles was gericht op kleinschaligheid. Het beste bewijs vormt de keuze van de eerste verzamelplaats voor de aangevoerde vis en garnaal te Oostende. De oude stallingen van Pierloot, in de Franciscusstraat, werden geschikt bevonden. De beschikbare oppervlakte was ongeveer zo groot als deze van één enkel pakhuis in de huidige vismijn.

En het was zo dat in de eerste tijd de aanvoer zeer miniem was. De toegestane brandstof voor de scheepjes was uiterst bemeten, er was een beurtregeling voor het uitvaren en het aantal dagen dat mocht gevist worden hing af van de willekeur van de plaatselijke Duitse marineoverheid.

Te Oostende bestond toen nog de leurhandel met viskarretjes. En de mensen hadden honger. Uit een verslag neem ik letterlijk over:

19.11.41: De verkoop op straat geschiedt op wanordelijke wijze. Een tarief hebben de leurders niet. De klanten vechten letterlijk om de vis. Ik heb moeten tussenkomen toen vier of vijf vrouwen zich hadden meester gemaakt van de mand vis en zichzelf bedienden. De verkoper stond machteloos.

Niet te verwonderen dat er orde op zaken moest gesteld worden van hogerhand. Tussen haakjes: korte tijd nadien werd de leurhandel afgeschaft. De Oostendse visvrouwjes kregen de gelegenheid zich te vestigen 'in iets wat op een winkel geleek'.

De kleine aanvoer liet niet toe de vele winkels in het binnenland regelmatig te bevoorraden. Er waren winkels in het nochtans bevoorrechte Brussel die gedurende weken en zelfs maanden geen enkele kilo toebedeeld kregen. Het was dan ook gedurende deze periode dat het de Hollandse mosselen waren die een hoofdrol speelden. Alles werd op de invoer toegespitst, ook de controlediensten.

Mosselen werden aangevoerd met mosselschuiten vanuit Zeeland. Ze legden aan te Lillo waar de douaneformaliteiten werden vervuld. Tot grote wanhoop van de schippers kregen ze daar elk een controleur aan boord die hen vergezelde tot Antwerpen. De Hollanders hadden maar al te graag onderweg een hoeveelheid mosselen afgezet, maar dit lukte hen dus niet.

Wat de verzamelplaats voor verse vis betreft was Oostende een bijzonder geval. De vismijn was verwoest, en zelfs indien dit het geval niet ware geweest dan nog had ze door ons niet mogen gebruikt worden, want het gehele havengebied aan de oosteroever was in beslag genomen door de Duitse

foto 1 : Stalling van Pierloot in de Sint Franciscusstraat.
Eerste opvang voor vis in 1940.
Op de gevel kan men nog lezen :
Stroo voor bedden- Fourrages.

Marine.

Als aanlegplaats kwam de visserskaai niet in aanmerking. Deze lag open en de bezetters betrouwden de vissers niet. Ze moesten veilig en wel achter de sluisen van de oude handelsdokken.

Toen de vloot zich uitbreidde, voornamelijk na het eerste succesrijk en winstgevend haringseizoen, was de stalling van Pierloot veel te klein geworden en de verhuis gebeurde naar een gedeelte van het oud station. Dit was de ruimte langs de dokzijde waar vroeger de koetsen in en uit reden bij aankomst en vertrek van de reizigerstreinen. Zo bleef het tot, in 1945, de handel weer vrij kwam.

Het spreekt vanzelf dat de massale hoeveelheden haring op de kaaien bleven tot ze opgeladen werden in vrachtwagens of naar het goederenstation werden gevoerd.

In de andere havens kende men deze problemen niet. Nieuwpoort, Blankenberge en Zeebrugge konden de bestaande instellingen gebruiken. Slechts later kregen de boten te Zeebrugge een gesloten dok toegewezen.

Een andere toestand deed zich voor in het haventje van Bouchoute dat op Hollands grondgebied lag, aan de Braakman. Dit haventje is nu verdwenen, maar toendertijd waren er 29 vissersboten met het kenteken BOU. Daar was een Belgische marktlieder die de aangevoerde garnaal en schelpdieren in goede banen moest leiden. Wie van ons zich aldaar wilde begeven moest in bezit zijn van een grenskaart, met foto, afgeleverd door de Duitse overheid te Gent.

In de beginperiode stond de haring te Oostende en Nieuwpoort open en bloot langs de losplaats. Zwermen mensen kwamen er op af, met zakjes en met karretjes. Op dit ogenblik was er geen tegenhouden aan. Controleurs stonden machteloos en stelden zich bloot aan een rammeling. Ze genoten geen bescherming. De hoofdcommissaris van politie van Oostende weigerde vlakaf elke medewerking om de orde te verzekeren onder voorwendsel dat hij over te weinig agenten beschikte. Een afsluiting met prikkeldraad was dan ook het gevolg, maar zelfs dit kon het doorgeven van zakjes niet beletten.

De aanvoer van haring werd elk seizoen groter. Het eerste dok was niet ruim genoeg meer, zodat vanaf december 43 ook haring mocht gelost worden in het tweede dok, dat eveneens omgeven werd met prikkeldraad. Dit maakte elk toezicht nog moeilijker. Ook mocht vanaf deze datum geladen worden in het station zelf.

De vissers hadden recht op elk vier kilo vis voor eigen gebruik. Voor de haring was dit voor elk een paander. Nu moet ge onze bootjesjouwens niet leren muilen maken. Ze lieten reuzepaanders vervaardigen zoals we ze nog nooit te zien gekregen hadden, met een inhoud van dertig tot veertig kilo. Ontelbare malen kwamen ze na elkaar buiten met hun 'eerste en enige' paander vol haring. Vrouwen, dochters en verwanten hielpen duchtig mee, voor zover ze in bezit waren van een toegangsbewijs.

Naast vis en haring verkochten sommige vissers in het zwart nog een deel van de hun toebedeelde brandstof aan de boeren. Dit gebeurde natuurlijk slechts tijdens het visseizoen. De maandelijks afgesloten statistieken toonden aan dat sommigen voor een waarde van 5 frank aan brandstof slechts een tegenwaarde van 2 frank vis, of 100 gram aanvoerden. Er werd dus ogenschijnlijk met groot verlies gevist. Wanneer hierover reken-

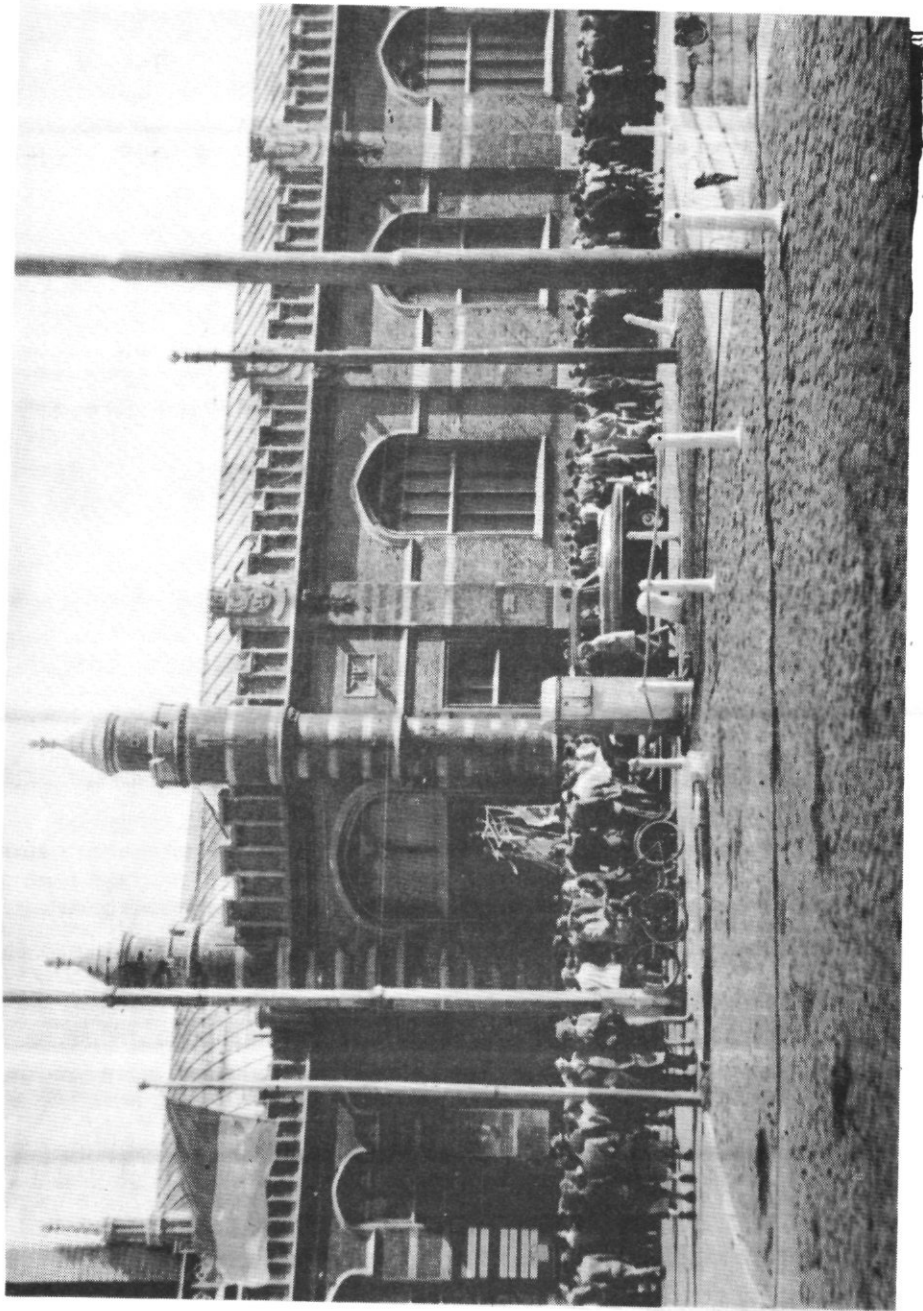

foto 2 : In dit gedeelte van het oud station werd de verse vis afgeleverd tijdens de tweede wereldoorlog.

schap werd gevraagd hadden ze allemaal dezelfde uitleg: We hebben moeten proefdraaien! Hun 'eerlijk' gezicht sprak dat tegen, maar wat kon men daar tegen beginnen ?

Wanneer bedreigd werd met sancties, dan liepen ze naar de Duitse havenluitenant om zich te beklagen. Daar kreeg de 'arme visser' steeds gelijk. Zeelieden onder elkaar, begrijpt ge ? Over de havenluitenanten die ik heb gekend zal ik nu een woordje plaatsen.

DE HAFENÜBERWACHUNGSTELLE (HÜST).

De Duitse Marine was meester over de haven ; dat spreekt vanzelf. Ons zeecommissariaat behield nog een zekere autoriteit over de vissers, maar dan meer inzake de aanmonsteringen. De zeecommissaris en zijn ondergeschikten weigerden echter hun uniform te dragen voor de duur van de bezetting. Was dit om niet verward te worden met de Duitsers, of was het alleen maar een daad van weerstand ? Daar kan ik geen antwoord op geven. Wel weet ik dat ze ijverig dossiers opmaakten 'voor na de oorlog'.

Het spreekt vanzelf dat de aangestelden van de Hoofdgroepering in de kusthavens veel contacten hadden met de Duitse instanties. Ten slotte hing heel wat af van de goede wil van de havenoverheden, en andere. Voor burgerlijke aangelegenheden was het ons ten strengste verboden op hen beroep te doen, ons bij hen te beklagen of hulp te vragen.

Te Oostende had ik contact met de luitenant van de 'Hüst'. Deze was baas over de visserij. Ik heb er twee opeenvolgende gekend. De eerste was Lt. Weins. De vissers hadden over hem niet te klagen. Hoe zal ik hem beschrijven ? Een knappe vent met konijnnetanden op de onderlip, wat fatterig met de uniformpet steeds zwierig schuin, en wat afstandelijk in zijn houding.

Hij was fel gekant tegen de smokkelhandel die hij waarschijnlijk als 'onduits ongedisciplineerd' achtte. In juni '43 stelde hij een verordening op, in tien punten, ten einde meer orde te brengen op de kaai, en tegen de onwettige verkoop van vis. Deze verordening werd ter kennis gebracht van de Waterschout die op zijn beurt de vissers onderrichtte. Waar vroeger toegangsbewijzen tot de omheining uitgereikt werden door de Waterschout en de Corporatie, zo werden deze voortaan uitgereikt door de Hüst. En hij lachte er niet mee:

' Het doorreiken van pangels door de draden der omheining wordt uitdrukkelijk verboden. Overtreders zullen uit de visscherij gesloten worden of afgemonsterd 'en' De overtreders zullen volgens de bepalingen van de visserijverordeningen en, in zware gevallen, volgens de strafbepalingen door de Militärbevelhebber uitgevaardigd, gestraft worden.'

Dit klonk allemaal heel streng, maar gevolgen heeft het, voor zo ver ik weet, niet gehad. Tijdens de daaropvolgende dagen werd wat meer fijne vis afgeleverd, maar schone liedjes duren niet lang. Ik heb nooit vernomen dat maar één visser werd gestraft. Ik geloof niet dat Weins het over zijn hart zou gekregen hebben.

De opvolger van Lt. Weins was Lt. Kann. Deze was eenvoudiger in de omgang, en over hem had men kunnen spreken als over 'Nonkeltje'.

Een doodbrave mens die zich de vriend beschouwde van alle vissers. Dit hadden de laatsten gauw door en enkelen misbruikten zijn goedheid om dagelijks bij hem binnen te lopen met klachten over 'de Corporatie', over de controleurs, en dit en dat. Op deze manier had ik dan ook meer kontakten met hem dan met de afstandelijke Lt. Weins. Visser 'Puuptje Roose' een schriel, venijnig ventje was daar klant ten huize. Dit wil niet zeggen dat ik alleen maar op het matje geroepen werd.

Eén voorval wil ik u niet onthouden:

Dit zat zo. Zoals ik elders ook nog zal vertellen was het de afzonderlijke Duitse eenheden verboden op eigen houtje haring af te halen bij onze vissers. Dit was een overeenkomst met de Militärbefehlshaber te Brussel. Nu kwam het mij ter ore dat er regelmatig een militaire vrachtwagen haring kwam laden op het hoekje van de loskaai, tegenaan de Kapellebrug. Daar lag steeds de boot van reder V., uit de Kapellestraat. Juist daartegenover, op de eerste verdieping van het Hotel du Bassin, had Lt. Kann zijn bureel.

Ik moest wel ingrijpen en klacht indienen bij de luitenant. Hij aanhoorde mij welwillend, gezien mijn gelijk. Maar dan gebeurde er iets. De adjunct van Lt. Kann, een jonge kerel die wij 'de witte baai' noemden omdat hij steeds een witte wollen trui droeg, keek net door het venster naar de ingang van de afsluiting waar de militairen de haring aan het laden waren. Opeens wendde hij zich naar mij op een woeste manier en blafte: 'Ge komt hier klacht indienen wegens verkoop aan militairen en ik zie zopas iemand uit de poort komen met een zak haring zonder dat de controleurs hem tegenhouden !

Hij schreeuwde zeer luid en nu ben ik tot mijn ongeluk iemand die soms met de mond te vlotte reflexen heeft. Heel kalm zei ik: 'Ge moet zo luid niet roepen, ik ben niet doof.'. Wittebaai vloog op me toe, ik zag nog even hoe hij zijn voet oplichtte, maar ik was vlugger dan hij. Met drie treden ineens was ik de steile trap af, naar beneden.

Gedurende enkele dagen vermeed ik de Hüst. En dan verscheen Lt. Kann zelf in mijn bureel, met een treiterige monkel op zijn gezicht. 'Hewel, zei hij, we zien u niet meer! '. -En ik: ' Als het is om stamp in mijn achterste te krijgen, dan liever niet.'. Hij schoot in een lach en zei: ' Zo erg moet ge dat niet opnemen.'.

Dit was Lt. Kann. Het was dan ook niet verwonderlijk dat, toen hij na de bevrijding gevankelijk werd weggevoerd, veel vissers hem de hand gingen drukken. Ik heb het niet zelf gezien, maar verschillende getuigen hebben het mij verteld. Ook heb ik vernomen dat hij, na de oorlog, enkele malen te Oostende is teruggeweest.

Ten tijde van Lt. Weins heb ik eenmaal de havenluitenant van Nieuwpoort ontmoet. Deze was toen pas aangesteld en ik moest met hem contact opnemen. In een brief beschreef ik hem als ' een goeie, een vaderlijk mens.'. Hij was niet meer van de jongsten. Ik denk dat bij de Duitse Marine, de noordelijke officieren, als zeelui en als mens, een klasse à-part vormden.

Wat mijn andere kontakten met de Duitsers betreft; slechts éénmaal was ik

bij 'Dikke Jef' om een bijzonder heerschap van 'pit en stake' af te helpen. Orders van hogerhand. Net voor mij kwam Willy Deweerdt zijn beklag maken over schade die soldaten berokkend hadden aan zijn huis. Hij werd uitgekafferd op een uitzinnige manier die ook mij deed verbleken. Ik weet nog woordelijk wat Dikke Jef zei, maar dit is hier niet van belang. Toen was het mijn beurt. Komediant Jef was opeens weer kalm alsof er niets was gebeurd...

*

* *

De havenluitenant had ook de Belgische HIWAPO'S onder zijn bevel. Wie waren die ?

Ik bezit een lijst met namen van 270 mensen uit Oostende en Bredene die na de bevrijding moesten aangehouden worden. Daaronder zijn er onvervalste patriotten wier schip tegen hun zin werd opgeëist om voor de Duitse Wehrmacht te vissen. Ze werden ge-interneerd in het kamp van Sint-Kruis. Op deze lijst vind ik ook namen van mannen die behoorden tot de bewakingsdienst van de vissersvloot. Achter een naam staat het lelijke woord 'Gestapo'. Omdat zulks totaal verkeerd is en de waarheid haar rechten heeft wil ik over deze bewakingsdienst wat uitleg geven.

In het begin werden de vissersboten tijdens het gegroepeerd vissen bewaakt door enkele Duitse militairen. De beste schepen dienden om beurt als wachtboot en waren op zee inactief. Na enkele tijd weigerde de bezettende overheid nog langer dit karwei op zich te nemen, hoofdzakelijk omwille van het gevaar dat de militairen liepen. De Belgen moesten dan maar zelf instaan voor de bewaking en de onkosten op zich nemen.

De 'Hüst', zijnde de plaatselijke Duitse Zeevaartpolitie nam het op zich burgers te rekruteren. Alzo werd een zestal jonge mannen uit het visserskwartier in dienst genomen. De Hoofdgroepering moest alle kosten op zich nemen: loon, kledij, verzekering enz. Omdat ze, zoals gezegd, in het kaaikwartier woonden kende ik hen allen persoonlijk. Tijdens mijn prille jeugd heb ik samen met hen gevoetbald op het Klein Strand. Wat hen aantrok was het loon en de zekerheid niet naar Duitsland gedeporteerd te worden als verplicht tewerkgestelde.

Het feit dat ze een Duitse benaming kregen: 'Hilfwasserpölyzei' (HIWAPO) en verplicht waren een soort uniform aan te trekken speelde in hun nadeel en maakte hen vanzelfsprekend in veler ogen verdacht. Voor de Belgische overheid was het natuurlijk 'nemen of laten'. Geen HIWAPO, niet uitvaren! Ten slotte, een ondankbare taak in dienst van de gehele bevolking, vervuld door volksjongens zonder enige bijbedoeling en die er niet aan dachten iemand kwaad te berokkenen.

Dat het bedrijven van de visserij niet zonder gevaar gepaard ging bewijst de lange lijst van ongelukken op zee. Boten liepen op mijnen of werden beschoten door vliegers. Om er maar enkele te vermelden:

1943 - Ø.117 van reder Albert Huys, op een mijn gelopen, 5 doden.
N.141 van Rederij Werbrouck & Fontignies, op een mijn gelopen,
4 doden.

1944 - Het vakblad 'De Vischhandel' schrijft:

Wij vernemen dat de vissersboot 'Z 44-Julien-Edith' eigenaar dhr. Utterwulghe, Baderstraat 1, Heist, is vergaan. De boot vaarde op 14 dezer op haringvangst van uit Nieuwpoort. Op een gegeven oogenblik ontplofte er een mijn in de kor met het gevolg dat de boot zonk. De bemanning kon gelukkig gered worden door een visschersboot der reederij Flandria uit Heist.

1944- 10 april : Door een luchtaanval op Nieuwpoort werden totaal vernield:

N. 6 : eigenaar Frans Poitiers.
N. 70 : Asaert René.
N. 21 : Henri Legein.
N. 29 : Hendrik Coulier.
N. 37 : Frans Ghijs.
N. 44 : Maesen M. en A.
N.115 : H. Zwartvaegher.
N.139 : Louis Legein.

Werden zwaar getroffen en zonken:

N. 22 : Coulier Hendrik.
N. 23 : Rochus Goderis.
N. 72 : Beschuyt M. en A.

Dit zijn slechts een paar voorvallen om aan te tonen dat de Duitse Marine terecht bezorgd was voor de veiligheid van de eigen manschappen en verkoos het bewakingskarwei over te laten aan de Belgen.

Ook na de bevrijding, gedurende de haringcampagne 1944-45, gingen door mijnontploffingen 6 vaartuigen verloren. Het waren: N. 48 - N. 49.- N.145 - B.11 - B.96 en BOU. 20. Hierbij verloren 18 vissers het leven.

TERUGBLIK: IN DE CHAOS.

Tijdens de meidagen 40 werd de Oostendse samenleving uiteengeslagen. Grote vernielingen hadden het vertrouwde gezicht van de stad voor goed geschonden. De meeste vissersfamilies waren met hun boten vertrokken naar het buitenland, maar velen bereikten hun bestemming niet. Er vielen vele doden te betreuren, have en goed werd verloren, samen met de schepen die werden gekelderd.

In Juli stonden de weekbladen vol nieuws over vluchtelingen die nog in Frankrijk vertoefden. Er waren ook de dodenlijsten die men, ook nu nog, niet zonder huiveren kan nakijken. Dan is het net alsof de wereld gedurende vijftig jaar heeft stilgestaan.

Wat de visserij betreft loopt er tussendoor toch al een berichtje dat op heropleven wijst. Zo werd tijdens diezelfde Julimaand reeds op garnaal gevist vanuit Zeebrugge. De andere havens zouden nog lang lam blijven. De garnaalvangsten waren aanzienlijk te noemen. Tussen 1 en 9 juli was er een aanvoer van liefst 14.800 kg, van 10 tot 16 juli 29.496 kg afkomstig van 96 vangsten. Maar de prijs was laag. Die bedroeg ongeveer 4 fr/kg. Er was namelijk een tekort aan vervoer want de treinen reden nog niet en benzine was schier niet meer te vinden. De garnaal bleef dus in de omgeving van Zeebrugge en Brugge hangen.

Terwijl men enerzijds enkele vishandelaars kon opmerken die meehielpen bij het opruimen van puin waren er anderzijds ook die met een garnaal-handeltje in mineur trachtten een frank te verdienen. Anderen bleken meer vooruitziend. Zo stelde men vast dat twee vooroorlogse vennoten elk afzonderlijk, met één en dezelfde Duitse grootvishandelaar een firma hadden gesticht om in de toekomst handel te drijven. Die Duitser was voor ons geen onbekende want tijdens de 'drôle de guerre' was hij het die belast was met de invoer van vis uit België. (Theodore Stuth -Firma Fischhage- ex- Isacson). Wellicht koesterden zij grote verwachtingen voor de toekomst, met hoop op een monopoliumpositie. Het gaf ons allen een wrang gevoel want op dit ogenblik wist niemand wat de 'nieuwe tijd' ons vishandelaars, zou brengen.

Ook de visserij op de Schelde vertoonde tekenen van bedrijvigheid. Regelmatig werd wat vis verkocht in de stedelijke vismijn van Antwerpen.

Het spreekt vanzelf dat van bij de aanvang sommige besturen alles in het werk stelden om de kustvisserij nieuw leven in te blazen. Maar gedurende de ganse zomer hadden de Duitsers de havens hard nodig voor hun 'OPERATIE SEELÖWE', de invasie van Engeland.

Havens en binnenwaters lagen vol met landingsboten (binnenlanders). Er was ook nog de 'Slag om Engeland' die in alle hevigheid woedde, maar tenslotte uitdoofde als een kaarsje. Maar dit is oorlogshistorie. De massa landingsschepen smolt weg en de vrede was blijkbaar nog niet in zicht. Dit was voor iedereen duidelijk. En dan was het zo ver: Visvangst werd opnieuw toegelaten vanuit de Belgische en Noord-Franse havens, van Zeebrugge tot Normandië. Er waren natuurlijk strikte voorwaarden aan verbonden, en deze waren :

Alleen beroepsvissers, ingeschreven als dusdanig bij het Waterschoutsambt, waren toegelaten.

Alleen de boten die ingeschreven waren vóór 10 mei kwamen in aanmerking. Jollen of open boten waren uitgesloten.

Er mocht slechts gevist worden onder bewaking, en dan alleen wanneer het zicht meer dan 8 km bedroeg. Ook dan mocht men de kring van 1000 m rond de wachtboot niet verlaten.

Men mocht slechts vissen binnen de driemijlszone. absoluut verbod om aan boord te beschikken over een telefoon of radio.

De boten moesten duidelijk alle vereiste kentekens dragen: nationaliteit, haven, seinen die erop wezen dat ze aan het vissen waren.

Men moest er dus niet aan denken schampavie te spelen.

Op dit ogenblik was men bijna aan Nieuwjaar toe. Te Oostende beschikte men over 5 gedekte en 23 open boten (typische scheepjes voor deze haven). Te Nieuwpoort waren er 23 boten die hernummerd werden tussen 1 en 27. Te Zeebrugge telde men 21 vaartuigen, hernummerd tussen 1 en 21.

Te Nieuwpoort werd de vis aanvankelijk geveild in een herberg, hetgeen duidt op het kleinschalige. Toevallig heette deze herberg 'De oude Vismijn.'. Maar na een paar dagen stelde men vast dat dit niet ging en men verhuisde naar de autogarage van Maurice Viaene, in de Sint-Jacobstraat.

De vis werd aangekocht door de plaatselijke handelaars, o.a. Vanelderdinghe en Engel Huysseune. Deze laatste zou zich later nog uitsluitend toeleggen op de haringrokerij. Na enkele maanden bleek ook de garage te klein. Slechts de garnaal kreeg onderdak, de vis bleef op straat.

Tussendoor beraadslaagde de overheid over de bestemming van de aangevoerde visserijproducten. In het land begon de honger zich te doen voelen. Deze eerste oorlogswinter was allerellendigst. De departementen Zeewezen en Landbouw & Voeding, samen met de betrokken vakgroeperingen, beslisten dat de vis diende gezonden te worden naar de plaatsen waar de nood het hoogst bleek. Maar de prijzen waren vrij, en dat zou nog voor wrijvingen zorgen. Ook was er een kern ijverig aan het zoeken hoe het visbedrijf in een enkele groepering kon gegoten worden. De nakende geboorte van een 'Hoofdgroepering Vis' kon men toen reeds vermoeden, al was ze er officieel nog niet. De verkoop was immers nog vrij. De groothandelaars werden verzocht de cijfers van hun rechtstreekse aankopen in de vismijnen kenbaar te maken. Aan alle kleinhandelaars werd een oproep gericht zich bekend te maken indien ze bereid waren voortaan uitsluitend vis te verkopen. Dat alles nog pietluttig was bewijst het feit dat eerst op 31 januari 41 melding wordt gemaakt van de eerste 'grote' aanvoer te Oostende: 2.499 kg, welgeteld !!

Stilaan waren enkele grotere vaartuigen uit Frankrijk teruggekeerd. Het begon al beter te gaan met de aanvoer. In 14 dagen (geen vangstdagen) werd te Nieuwpoort 38 duizend kg vis aangevoerd. Ook het vervoer ging wat vlotter en tengevolge de voedselschaarste stegen de visprijzen steil omhoog. Er waren ook meer gegadigden om een handeltje op te zetten en de vele concurrenten beten elkaar de kop af.

Dit was de Duitse overheid niet ontgaan. Halt ! riepen ze, en prompt legden ze eind februari 41 de visserij stil tot er een prijzenregeling werd getroffen. Op dit ogenblik werd aan de visser liefst tot 69 fr. per kilo voor de haring betaald. Alle hoop werd gesteld op de Corporatie in wording. Deze zou een regeling treffen.

De wanorde op handelsgebied bleef voortduren. Er werd bijgevolg beslist dat slechts een 50-tal opkopers tot de visafslag zouden toegelaten worden. Het vervoer zou collectief geschieden. Dit was een eerste stap naar een definitieve ordening.

Er werden vergaderingen belegd te Nieuwpoort, Oostende en Blankenberge met de plaatselijke overheden en ge-interesseerden. Deze eerste contacten werden gehouden onder voorzitterschap van de Duitse Militaire Verwaltung. Tegenwoordig waren: Reders, vishandelaars, corporatieleider Joris De Rycker, Camiel Menu, Albert Neyts, Aspeslagh, directeur van de Visserijdienst, Eberhardt, inspecteur bij het Zeewezen, Carlier, Waterschout Pros Vandenbergh, griffier Gemeenschappelijke Kas voor de Zeevisserij.

Voor wat de ordening aan de kust betreft werd besloten dat Joris De Rycker de algemene leiding op zich zou nemen, bijgestaan door Camiel Menu voor Oostende en Albert Neyts voor de Oostkust.

Het Commissariaat voor Prijzen en Lonen wilde ook zijn duit in het zakje doen. Zonder enige bevoegdheid namen ze te Nieuwpoort op zekere dag al de aangevoerde vis in beslag, nog voor de verkoop. Ze deden dit in samenwerking met enkele vishandelaars die achteraf de vis onder elkaar verdeelden. Ze wilden ditzelfde grapje uithalen te Oostende, maar daar kon

de tussenkomst van het stadsbestuur - met de burgemeester aan het hoofd - beletten dat het tot een vechtpartij kwam.

Uiteindelijk werd op 30 april 41 in het Staatsblad de oprichting bekend gemaakt van de 'Hoofdgroepering Vis- en Visserijproducten'. Vanaf dit ogenblik waren de vissers verplicht hun vangst af te staan aan de Aankoopcentrale tegen vastgestelde prijzen. De meesten bleven echter

doof. Twaalf boten voeren uit, vier vangsten werden ingeleverd, acht vangsten verdwenen in het niet. Dit gebeurde ondanks een rondschrijven van waterschout Carlier, die hierbij de vissers op hun verplichtingen gewezen had.

Maar ook de Duitsers hielden een oogje in het zeil. Kriegsverwaltungsrat Ortman dreigde ermee de boten stil te leggen van de eigenaars die geen verklaring ondertekenden waarbij ze zich verplichtten hun gehele vangst af te leveren aan de Corporatie. Dit hielp dan min of meer.

Maar niet alles liep goed gesmeerd. Ik heb reeds gezegd dat er te Oostende nog veel garnalleursters waren. Deze vrouwen genoten van de visbedeling maar ze verkozen de hun toegekende hoeveelheid in zijn geheel te verkopen aan zwarthandelaars, die ze dan tegen woekerprijzen doorverkochten in het binnenland. Zo waren de centen rap verdiend. De vroegere vismijnbestuurders hadden toen nog een vinger in de pap. Vismijncommissaris Louis Reilzen nam het op zich, in naam van het gemeentebestuur, de leursters in het oog te houden zodat de vis terecht kwam in de Oostendse huishoudens.

Op 1 juni 1941 waren er te Oostende reeds 21 overdekte en 43 open boten, alle met motor. Daarnaast waren er nog 24 open zeil- en roeiboten. Deze mochten niet uitvaren.

Er waren ook nog de strandvissers en garnalkruiers uit Bredene, De Haan, Klemskerke en Vlissegem (dat ook een stuk strand had). Deze moesten hun vangsten afleveren bij Roger Hubrechsen, Golfstraat 35, te Bredene. De verzamelplaats lag vóór het Home Astrid. Hubrechsen was afgevaardigde van de Aankoopvereniging.

Zoals men ziet nam het aantal vissersboten steeds toe, maar ze waren uiteraard van het type 'kustvisserij'. Mensen die ver in de toekomst keken vreesden dat deze vloot van kleinere vaartuigen een te grote omvang zou krijgen zodat in de komende jaren de kustwateren zouden leeggevist worden.

Ook de smokkelhandel tierde welig. Aan het Zeestation was er bestendig controle van de stedelijke politie en soms werden ze bijgesprongen door de rijkswacht. Op donderdag 21.08.1941 werden aldaar verschillende zendingen vis in beslag genomen, voor een totaal van 508 kg gewone vis en 20 kg tong. De bijgevoegde facturen leverden het onweerlegbare bewijs dat er hier tegen woekerprijzen werd verkocht.

Dezelfde week werd voor de zoveelste maal binnengevallen in het bekende smokkelcafé 'CASABLANCA', aan de vismarkt. De gendarmen namen daar 164 kg vis in beslag. Dit waren nu eenmaal de risico's van het bedrijf.

TUSSENSPEL: CONTROLEURS ZIJN OOK MENSEN.

Wees gerust; dit is geen pleidooi voor de controleurs van de Corporatie.

Verre van ! Ik wil alleen enkele herinneringen op papier zetten omdat ze passen in het tijdsbeeld.

Het is ook tijd dat ik hier een woordje plaats over onze controleurs. Deze werden gedurende de oorlog allen over één kam geschoren alhoewel er verschillende controlediensten bestonden. Voor de meeste burgers was een goede controleur een dode controleur.

Onze mensen werden gerecruteerd uit de middens van de werkloze vishandelaars en personen die in het bedrijf werkzaam waren geweest. In het begin telde men er een stuk of zes, gekozen vanwege hun veronderstelde vakkenis. Hun werk bestond er hoofdzakelijk in handelsregisters, zakencijfers en inrichtingen na te zien van personen die wensten in aanmerking te komen voor visbedeling. Met deze opdracht reisden ze het gehele land af, soms alleen, maar voor grote agglomeraties groepsgewijs. Het waren brave jongens die blij waren wanneer ze ergens (gemeend) hartelijk werden ontvangen en een stukje mochten mee-eten. Soms bleven er prettige herinneringen aan over, alhoewel reizen in die tijd niet altijd meeviel.

Over dat reizen in oorlogstijd kan ik een woordje meespreken, in het bijzonder over treinritten tijdens de winter. Zij die in Oostende woonden kwamen gewoonlijk laat in de avond thuis. In de eerste tijd zagen ze, eenmaal Brugge voorbij, hoe het Duitse luchtafweergeschut in actie was. Boven de kust was alles vuur en vlam. Eenmaal buiten het station mochten ze naar huis rennen terwijl de stukken schrapnell naast hen tegen de straatstenen kletterden. En dan die amechtige stoomlokomotieven die met moeite onder stoom kwamen wanneer het vroom. Eenmaal moest ik van Gent naar Charleroi. Weg en weer. Ik vertrok om 7 uur s'morgens uit Gent, kwam aan te Brussel Zuid om 4 uur in de namiddag, kon daar de trein nemen van 4 uur 10 terug naar Gent. Charleroi, een volgende keer...

In latere jaren werden nog meer controleurs aangeworven omdat de omstandigheden dit vereisten. Maar ze kwamen uit andere middens en waren niet zo vakkundig als deze uit de eerste lichting. Ik heb reeds het geval aangehaald van het tweetal dat zich liet omkopen.

Laat mij even vertellen over enkele brave jongens en hun eigenaardigheden. De hoofdcontroleur was een telg uit een Brugs viskopersgeslacht : Kamiel. De meeste Bruggelingen zijn showbeesten, geboren humoristen wie het volstaat maar eventjes de mond te openen. Tijdens onze vele tochten door het land was de volkse Kamiel de zon in ons bestaan. Het deed ons goed tijdens deze ellendige tijd eens smakelijk te kunnen lachen.

Een tweede controleur, Maurice, woonde eveneens te Brugge. Voor de oorlog was hij, samen met een vennoot, groothandelaar in vis te Zeebrugge. Om een of andere reden, die ik nooit kon achterhalen, viel hij uit de boot om in aanmerking te komen als groothandelaar-verzender. Nochtans was zijn aankoopcijfer hoog genoeg, en dat lag hem dwars. Te pas en te onpas bracht hij zijn probleem naar voor. Ondanks zijn nors uiterlijk, in de hand gewerkt door een mislukt tandenstel in trapjes, was hij een doodbrave jongen. Hij had ook nog een eigenaardige gewoonte. Tussen zijn boterhammen had hij gewoonlijk een plakje gebakken spek, maar dit sneetje bengelde steeds onderaan. Hij wilde ons tonen dat hij het goed had, maar wij vermoedden dat tussen het brood helemaal niets meer stak.

Eens deden ze een rondgang in Brussel om na te gaan of er in de erkende winkels geen smokkelwaar te vinden was. Ze betraden een klein winkeltje ergens in een voorstad, en vroegen de uitbaatster of ze soms vis in huis

had. De vrouw begon te jammeren en kloeg dat ze sedert weken niet het minste klein visje te zien had gekregen. Niettemin gingen ze zien in de keuken. Maurice trok de huisfrigo open en daar vond hij een pateeltje met een kilo garnaal. Dadelijk kwamen zijn frustraties naar boven: En wat is dat ?' vroeg hij. 'Ge zit te klagen en wat moet IK dan zeggen. Meer dan een miljoen zakencijfer en niet bedeed worden. En kijk eens wat IK moet eten !'. Hij haalde zijn pakje boterhammen boven en opende dat voor de vrouw. We kenden sedert een paar weken de boterhammen van Maurice. Zijn vrouw bakte zelf, maar we vermoedden dat het meel dat ze aangekocht hadden vol muizekorrels zat. Muizenvergif ! Het brood stak vol blauwe stippels.

Nu kreeg de winkelierster medelijden met de controleur. Ik zal een bakje koffie opschenken, zei ze. En naderhand zat het tweetal nog een uurtje lang samen om elkaars nood te aanhoren.

Een controleur kon te Brussel ook voor éénmaal geluk hebben. Ze werden eens uitgezonden om een visrestaurant te inspecteren. Over deze gekende zaak werd geroddeld. Ze waren met z'n drieën: Kamiel, Maurice en ook Willy-tje. Zoals gewoonlijk zei deze laatste: 'Ga maar met jullie twee, als er iets is stel ik het proces-verbaal op.'

Het tweetal vond daadwerkelijk een grote tarbot van 5 kg. Ook hier begon de eigenaar te jammeren : stel u voor, messieurs les controleurs, een gekend visrestaurant dat geen vis krijgt ! Wat moet ik doen ? '. De controleurs brachten daarvoor begrip op, en kunt ge nu moeilijkheden maken voor die ene tarbot ? - Allez, patron, 't is goed voor deze keer. Maar niet overdrijven, zulle !

Dit was een pak van het hart van de restauranthouder. Hij kreeg een gulle bui, en gezien het tegen de middag liep, verzocht hij de controleurs plaats te nemen aan een tafeltje, voor het venster. 'Si, si, messieurs les controleurs'. Hij zou hen eens extra verwennen. En dit gebeurde dan ook.

Maar er was Willy-tje die buiten op de stoep heen en weer liep en hen zag zitten. Met allerlei tekens, en het opsteken van drie vingers, wilde hij zijn collega's aan het verstand brengen dat ze de patron moesten zeggen dat ze eigenlijk met drie waren. Dat waagden de anderen niet, ze wilden niet abuseren en deden alsof ze van de pantomime van hun maat niets begrepen. Willy-tje bleef buiten en kon met zichzelf overleggen of het niet geraadzaam was een volgende keer toch ook maar naar binnen te trekken.

Een latere controleur die niet lang gebleven is was een Oostendenaar, een zekere B. Hij werd gestationeerd te Duinkerke tijdens de haringcampagne en genoot daar van het leven op kosten van de vissers waarmee hij zich bevriendde, en ook van de vishandelaars die daar van de geneugten des levens genoten. Na een tijd van stilzwijgen vond B. toch dat hij een teken van leven moest geven. Hij schreef dus een mooie brief naar Brussel, zeggende:

Ik ondergetekende, B. controleur, verklaar hierbij dat er te Duinkerke niet gesmokkeld wordt.

De bazen in Brussel waren ook niet zo onnozel en B. kreeg volgend antwoord:

Gezien er te Duinkerke niet gesmokkeld wordt kunnen wij U ook niet meer gebruiken.

B. is dan zelf begonnen aan een smokkelhandeltje, samen met een vennoot. Hierbij leerden ze genoeg om na de oorlog een zaak op te zetten in de vismijn. Maar na enkele jaren dreven ze weer uiteen. Veel nieuwe vishandelaars die opdoken na de oorlog, en met min of meer succes een zaak opzetten, kwamen uit het smokkelaarsmilieu.

Het was wel eens nuttig controleurs uit te sturen om ergens een kijkje te laten nemen. Er werd ook geladen in het station van Adinkerke, onder toezicht van een groothandelaar uit De Panne. Een man die van nederigheid geen deugd maakte. Maar er kwamen gedurig klachten binnen over het gewicht van de ladingen uit Adinkerke: honderden kilos tekort per wagon. Een paar mensen werden naar ginder gestuurd om eens discreet te loeren hoe men daar te werk ging.

In dit open station vonden ze tientallen mensen uit de streek die uitkeken naar een zakje haring. En ze kwamen terecht bij de juiste man: onze groothandelaar. Nee, hij verkocht geen haring, maar ieder die zich bij hem aanmeldde met de vraag: Menhèère J., hebt ge daar geen haringsje voor mij, kreeg als antwoord: Pak maar, pak maar! Dit vergezeld van een gul gebaar. Als die 'menhèère' er maar bij was. Zoniet vingen ze bot. Menhèère J., voelde zich de koning van Bachten de Kupe. Ze hebben hem toch maar vervangen.

Van Adinkerke gesproken. De trein Adinkerke-Gent stond bekend als de 'botertrein'. Tijdens de winter kon men hem gerust eveneens de 'haring-trein' noemen. Vrachten haring werden er dagelijks meegevoerd. Dit kon niemand beletten, maar er moest toch eens getoond worden dat de viscontroleurs nooit veraf waren. Eénmaal hebben ze dus met man en macht (5 man!) de nodige controle uitgevoerd, op zoek naar de grote hoeveelheden. Maar juist deze dag misliep het. Terwijl ze van wagon tot wagon gingen botsten ze op een drietal feldgendarmen. Het waren niet van die 'Zollwanzen' die 'Scheins' nakeken. Het waren de echte gehelmde beren van venten, helemaal geen lachetaarten, voorzien van een metalen plaat op de borst.

'Was machen Sie hier?'

'Kontrolle'

'Welche Kontrolle?'

'Heringetransport.'

'Ach so! Kommen Sie mal mit. Wir machen zusammen Kontrolle.'

Kom dat tegen! Corporatiemensen, wie op het hart gedrukt was de Duitsers uit de weg te gaan, moesten tussen feldgendarmen hun taak verrichten. Ze zonken onder de banken van schaamte, temeer daar de Duitsers het grondiger deden dan zij. Gelijk welk pakje haring vloog tegen de grond. Maar stilaan bleef de ene controleur na de andere achterwege, en bij het volgend station verdwenen ze naar links en rechts. Geen 'botertrein' meer voor hen.

Als controleur kon je ook nog andere pech hebben. Zo stonden binnen de omheining te Oostende de marktleider en zijn toegevoegde controleur. Daar verschijnt een onbekende man, waarschijnlijk geen Oostendenaar. Het tweetal klampt de man aan met de vraag of hij soms geen haring wil kopen. Nogmaals, ze kenden de man niet. Maar de vreemdeling kende hen des te beter want het was de onderdirecteur van de Hoofdgroepering, de heer R.

Dat ze nu juist op dit vervaarlijk heerschap moesten vallen. 't Is dat het geschreven stond. De controleur vloog de deur uit, de marktleider had meer geluk. Hij werd gedegradeerd en moest op bureel blijven.

Konden ze nu niet begrijpen dat mensen die dagelijks veel haring kregen van de vissers, deze ook aan de man moesten brengen ?

*

* *

DE VISSERIJ.

Wie het voorafgaande heeft gelezen kan zich nu wellicht een idee vormen over de structuren van het systeem van visbedeling tijdens de bezetting. We hebben echter nog niet gezegd hoe en waar werd gevist. Maar zoals ik reeds bij het begin schreef, heeft de heer Ch. Gillis, van de Dienst Zeevisserij, daarover uitstekende verslagen opgesteld. Bondig en volledig. Ik wil zijn tekst niet tot de mijne maken door deze te herwerken. Liever dan verder maar enkele oorspronkelijke uittreksels overnemen. Het spreekt vanzelf dat we hier de toestand niet van jaar tot jaar op de voet kunnen volgen. Gezien de aanvoer, gepaard aan het stijgend aantal boten, steeds omvangrijker werd kunnen we ons best concentreren op de beste jaren, die zijn 42-43 en 43-44. Deze twee perioden duiden haringseizoenen aan>

Alles wat maar op een boot geleek trok het zeegat in, en wie geen boot bezat probeerde het maar vanop het strand, mits in het bezit te zijn van een vergunning. Alles moest afgeleverd worden aan de Corporatie, maar.... dat ziet ge van hier !

Ouderen, die zich die tijd herinneren, kennen alleen maar het sleutelwoord HARING, en allen delen dezelfde mening : 'De haring was onze redding. We aten er soms driemaal daags. 's Morgens lichtgerookte bakharing, 's middags gebakken verse haring met patatten, 's avonds opgelegde haring'. Een veel gehoorde opmerking was ook: 'De W.C.'s stonken naar haring !

Nu zijn er wel enkele dwarsliggers die komen vertellen dat die ijle haring geen enkele voedingswaarde had, dat het vetgehalte zero-nul was, en dus praktisch gezien van geen nut was. Allemaal zever, zullen onze mensen, die zich met haring recht hielden, zeker antwoorden. Velen spraken over 'het mirakel van de haring.' Een mirakel was het niet want de uitleg was heel eenvoudig, maar om die mensen tevreden te stellen zullen we maar beamen dat de haring van God gezonden was.

Het was namelijk zo dat de Noordzee tijdens de oorlog veel minder bevist werd en de haring is een van de soorten die zich snel vermenigvuldigen. Eenmaal dat ze gepaard hebben, d.i. kuit of hom hebben afgezet, zijn ze 'ledig of ijl'. Daarom spreekt men van 'ijle haring' in tegenstelling tot 'volle haring'. Op onze kust spreekt men van 'scheeharing'. Deze verzwakte haring komt uitrusten in ondiepe wateren. Dit is dan tussen Nieuwpoort en de monding van de Somme. Het zijn dus de Franse kusthavens in het Nauw van Kales die er het meest profijt kunnen uithalen.

Ondanks de enorme vangsten vermenigvuldigden de haringscholen zich zo

snel in open zee dat er steeds meer en meer verschenen, en ze ook verder en verder langs de Vlaamse kust te vangen waren. Tegen het eind van de oorlog bleven ze op het strand liggen bij wegtrekkende tij. Men hoefde ze maar op te rapen.

Hetzelfde fenomeen herhaalt zich ieder jaar, zo tussen half-december en half-maart.

Voor de oorlog waren de haringconcentraties veel kleiner in verhouding tot de oorlogsjaren, maar ze waren toch een zegen voor de Oostendse mid-denslagvisserij die grotendeels bedreven werd door ingeweken Pannenaars. Deze vissers werden geboren met een haring in de buik, en dat wil wat zeggen. Wanneer de eerste haring zich in de kustwateren vertoonde werd de visboel (gewoon visgerief) aan wal gezet en vervangen door de haringnet-ten. Zelfs dezen die op visvangst waren onderbroken de reis en haastten zich naar de thuishaven. Daar was reden toe. Haring vraagt minder behan-deling aan boord, de opbrengst is goed want het is niet met de gewone vis dat onze Pannenaars het tot een zekere welstand brachten en zich midden-slagschepen konden aanschaffen. Daarbij kwam dat ze om de twee dagen thuis waren, bij moeder de vrouw, met alle buitenkansjes vandien. Zelfs bij slecht weder konden ze even binnenlopen in Kales of Duinkerke. Ook daar was er gelegenheid te over om getroost te worden voor het onverwachte werkverlet, al waren er toen zekere risico's aan verbonden.

De internationale toestand was in die tijd natuurlijk anders. Er mocht binnen de Franse territoriale wateren niet gevist worden en de vissers die zich daaraan niet stoorden, gezien de meeste haring juist daar te vinden was, liepen gevaar opgeleid of bij vluchten beschoten te worden. De boetes liepen hoog op en de Fransen schoten met scherp. Daarover ver-haalde mijn vader, die visafslager was, graag volgende anekdote:

Er was een reder die stotterde. In het Oostends : 'hakkelde'. Zijn zoon voerde het schip. Deze hak- kelde nog meer dan zijn vader. En hij had gevist binnen de Franse territoriale wateren. En ze had- den hen beschoten! Een schot door het achterzeil dat de haringvissers opzetten om de boot stabiel te houden.

Zoon riep zijn vader telefonisch op in het bureel van mijn vader, in de oude vismijn. Hij wilde na- tuurlijk verslag uitbrengen. Verslag ? Vergeet het maar ! Mijn vader die zich behulpzaam naast het telefoontoestel ophield kon heel het gesprek volgen. Gesprek ? Ook dat moogt ge vergeten ! Zoon begon : Be-be-schoten ! Godver, godver, godver.. ! Vader antwoordde: Mo, Mo...godver, godver, godver!. En de zoon weer: godver...godver! En dan weer de vader, godver...godver ! En dan weer de vader, vijf mi- nuten lang. Van alteratie vonden ze geen woorden, maar dat éne woord konden ze uitspreken zonder hakkelen. En ze verstonden elkaar : Vader was op de hoogte en begreep dat het erg geweest was. Veel duidelijker dan een lang verslag.

Beschoten worden in historisch Vlaamse wateren. Ge zoudt voor minder beginnen vloeken.

Dit was natuurlijk de vooroorlogse tijd. Nu was de toestand sterk gewij-

zigt. We hadden een 'Militärbefehlshaber für Belgien und Nord-Frankreich' en dit vereenvoudigde de netelige kwestie van de territoriale wateren. Deugd voor Eer ! De Belgen mochten vissen binnen de wateren van Nord-Frankreich. Er was trouwens haring genoeg voor iedereen.

Om nog even bij de vooroorlogse ijle haring te blijven. Het zwaarste seizoen vinden we tijdens de winter 1930-31, toen een goede achttien miljoen kilos werden aan wal gebracht. Marcel Poppe, in zijn 'Mannen van de Zee', hecht veel belang aan deze periode, en geeft ook cijfermateriaal, maar glijdt zo snel mogelijk over de oorlogsjaren die op dit gebied van enorm belang waren en vermeldt niet eens dat één haringseizoen drie maal het rendement opleverde van voormelde haringcampagne.

Ch. Gillis brengt in dit verband enkele merkwaardige vergelijkingen, zowel wat hoeveelheid, opbrengst en gemiddelde haringprijs betreft. We mogen ons echter niet vastbijten op het hoofdstuk 'haring'. Er waren nog andere vis- en visserijproducten. Voor de technische gegevens laten we hier even de heer Ch. Gillis aan het woord:

A. KUSTVISSCHERIJ.

In de huidige omstandigheden wordt slechts de kustvisscherij beoefend, waaronder 1. Trawlvisscherij, 2. Haringvisscherij en 3. Strandvisscherij.

1. VLOOT EN PERSONEEL.

In januari 1944 telde de kustvisschersvloot 323 vaartuigen: 257 scheepjes en 66 open booten. In december 1944 telde ze 313 vaartuigen: 262 scheepjes en 51 open booten.

De ganse vissersvloot was gemotoriseerd en haar drijfkracht ontwikkelde totaal 14.665 P.K., 't zij gemiddeld 46.87 P.K. per vaartuig.

De globale tonnemaat dezer vloot bereikte netto 1.962,3 T. en bruto 5.095,9 T., 'zij gemiddeld 6,79 N.T en 17,45 B.T. per vaartuig.

Het ter zeevisscherij-aangemonsterd personeel telde 1087 eenheden, 't zij 4,2 manschappen per vaartuig: 866 dekmannen (732 volwassenen en 134 scheepsjongens en 221 motoristen.

Het is de haven van Nieuwpoort die met 115 vaartuigen 106 scheepjes en 9 open boten, wat de vlootsterkte betreft, de eerste plaats bekleedt, gevolgd door Oostende met 94 vaartuigen: 71 scheepjes en 23 open booten; Zeebrugge met 69 vaartuigen: 67 scheepjes en 2 open booten en Blankenberge met 35 vaartuigen: 18 scheepjes en 17 open booten.

II. VANGSECTOREN.

Zoals de vorige bezettingsjaren bleef de kustzone in drie vangsectoren ingedeeld. De sektor toegekend aan de visschersvaartuigen van Nieuwpoort was gelegen tusschen de Fransche grenswateren tot voor

Westende, de vaartuigen van Oostende waren toegelaten in een sektor tusschen Westende en De Haan, terwijl de vaartuigen van Blankenberge en Zeebrugge eenzelfde sector mochten bevissen: deze strekte van De Haan tot in de monding der Schelde. In principe was de afstand van de kust beperkt tot de territoriale Wateren. Deze grens werd echter merkkelijk overschreden: de Nieuwpoortsche en Oostendsche vaartuigen waagden het tot op 8 mijlen van de kust en de Blankenbergsche en Zeebrugsche vaartuigen sleepten hun netten tot in de omgeving van de 'Thornton Ridge' wat meer is dan 15 mijlen van de kust.

Gedurende het haringseizoen echter was de visschervloot op de gansche kust toegelaten en naar gelang de verplaatsing der haringscholen, was ze af en toe op onze West- of Oostkust samengedrongen.

Tot zover de heer Gillis.

In de kuststrook was er overbevissing. Maar er was een element dat gunstig was voor de vissers. In open zee werd er gedurende de oorlogsjaren minder gevisst, de vis kreeg tijd om te groeien en de soorten die in onze toegelaten zone binnendrongen waren groter dan normaal. Ik wil de vergelijking doortrekken naar de na-oorlogse jaren wanneer opnieuw een intense jacht op haring werd ingezet. Het kwam tot een toestand waarbij gevreesd werd dat deze vis met uitroeiing was bedreigd. De haring werd kleiner van stuk omdat zelfs onvolwassen haringen aan wal werden gebracht.

Men kreeg soms een eenmalige wondervangst te noteren, zoals deze aangevoerd te Zeebrugge op 28.10.1943. Deze bestond uit 2940 kg grote kabeljouw en 2546 kg middenslag, daar waar op hetzelfde tijdstip, het jaar tevoren, slechts een hondertal kg werd binnengebracht.

Men mag echter de STRANDVISSERIJ niet uit het oog verliezen. Deze werd enkel op de Westkust bedreven. Dat is zo een beetje traditioneel. De bedrijvigheid concentreerde zich voor Middelkerke en tussen Oostduinkerke en De Panne. Men stak in zee met roeiboten. Het centrum Middelkerke telde 188 vissers voor 83 roeiboten. De aangevoerde vis en haring diende afgeleverd te worden bij Gerard Lauwereins, in vreedestijd visafslager te Oostende.

Tussen de twee andere bovenvermelde vangplaatsen waren er 172 vissers met 62 roeiboten. De aanvoer en de opbrengst was voor de jaren 1943 en 44 practisch gelijk. Meer dan 1000 vangsten brachten respectievelijk 720 duizend en 725 duizend kilos aan wal voor 3,7 en 3,8 miljoen fr. Dit omvat vis, haring en garnaal.

De kustbewoners, die zich blind keken op de zeevisserij, beseften waarschijnlijk niet eens dat er nog zoiets bestond als Scheldevisserij. Ja, die was er toen nog, maar wegens de bevuiling van stromen en rivieren is ze thans bijna volledig opgedoekt. De aangevoerde visserijproducten waren meestal van een andere soort: weinig volwassen haring, maar wel tamelijk veel eenjarige haring, spiering, paling, scharren, bot, mosselen haantjes of kokkels, kreukels, garnaal en krabben. Ook nog een grote hoeveelheid andere vissoorten die men in stromen aantreft. Voor het jaar

1944 gaf dit toch een totaal van 268 duizend kilos. Dit was niet zo heel veel vergeleken met het jaar tevoor (1.587.474 kilo), maar men mag niet vergeten dat 44 het bevrijdingsjaar was en de Schelde slechts in de eerste helft van dit jaar vrij was.

Nu komen we terug naar de HARING. Zoals gezegd hield de scee'haring zich hoofdzakelijk op in de Franse territoriale wateren waar voor de Belgen vangstverbod was. De bezetting bracht nieuwe toestanden met zich mee.

Tijdens het haringseizoen 1941-42 kregen een 40-tal Belgische vaartuigen van de Duitse overheid toelating om vanuit Grevelingen op haring te jagen. Dit haventje kon niet meer plaats bieden. Er werd natuurlijk wat gevist voor de Vlaamse kust, maar in deze beginperiode was dit geen specifiek haringgebied. Het rendement was maar zus en zo, en uiteindelijk mochten de vissers uit Oostende en Nieuwpoort vanuit hun eigen haven tot voor Grevelingen vissen. Alleen daar zat de haring dik. De haringdichtheid was nog 'vooroorlogs'. De gouden tijd moest nog komen. In 1940-41 werd slechts 5.000 T. (!) aangevoerd door de toenmalige vloot van 70 schepen. In 41-42 werd het dubbele aangevoerd, waarvan de helft in Grevelingen. Met die 10 miljoen kg waren we al heel blij.

Gelet op de grote uitbatingskosten en de gestegen prijzen van de levensmiddelen werd, af visser een redelijke aankoopprijs vooropgesteld, nl. 8 fr. per kg, dit was acht maal meer dan de vooroorlogsprijs. Ook de verkoopprijzen af/verzender, groothandelaar-verdeler, winkelier, haringroker en inlegger werden door de Corporatie bepaald in overleg met de vertegenwoordigers van de onderscheiden vakgroeperingen. Iedereen kwam goed aan zijn trekken.

In latere jaren, toen men in de haring begon te zwemmen, werden de prijzen vanzelfsprekend aangepast. Hierover volgende gegevens:

Besluit van 4 november 1943 :
af visser : 5,25 fr.
af verzender : 6,15 fr.
aan verbruiker binnen het kustgebied: 8,50 fr.
buiten het kustgebied: 10 fr.
Gerookte haring aan verbruiker: 18,50 fr./per kg.
opgelegde haring: 16 fr/per 500 gr.

Men kan niet beweren dat dit alles duur was. Boter in het zwart kostte toen 400 fr per kg. Een vergelijking gaat niet op, maar toch kan men niet loochenen dat 40 kg haring slechts één kilo boter waard was.

Deze prijsdalingen kwamen maar geleidelijk. Naarmate de vangsten groter werden, en de opbrengsten in veler ogen buitensporig, werden alle winstmarges over geheel de lijn kleiner.

Na de vruchtbare campagne 41-42 dacht iedereen nog, ook visserijexpert Gillis, dat ook de volgende jaren slechts goede resultaten konden geboekt worden binnen de Franse wateren. Maar ze vergisten zich, zoals achteraf zou blijken. In ieder geval, voor het seizoen 42-43 wilde men Duinkerke inschakelen als aanvoerhaven omdat aldaar meer ligplaatsen beschikbaar waren dan te Grevelingen. De meeste Oostendse en alle Nieuwpoortse vissers konden in hun thuishaven blijven. Enkele Oostendenaars, samen met de grootste boten uit Zeebrugge en Blankenberge mochten tijdelijk verhuizen naar Duinkerke. De meest geschikte vaartuigen uit Rouchoute vulden het ge-

heel aan. Sommige van deze Scheldevisseren bleven op de kust, na de oorlog.

Meteen kwam het eerste wonderjaar. Laat mij maar dadelijk zeggen dat gedurende dit seizoen 51 miljoen kilos haring aan de Aankoopvereniging werd afgeleverd. Voeg hierbij de niet te schatten hoeveelheid die in het zwart circuit verdween, ook de grote hoeveelheid die aangevoerd werd door de opgeëiste schepen die voor de Wehrmacht visten, en men komt aan een indrukwekkend cijfer.

Ditmaal zaten de scholen haring tot voor De Haan. Het grootst aantal vangsten werd aangevoerd te Nieuwpoort, waar de grootste concentratie van schepen lag. Maar zelfs de achtergebleven kleinere boten uit Zeebrugge en Blankenberge konden een haringje meepikken. In een paar uur werden de boten volgeladen. Bij mooi weer lagen ze vervaarlijk diep in het water. Een geluk dat het weer meeviel. Maar het schip Ø.218 zonk door overlading ! Er kon nog altijd eentje bij...

In optimale toestand aan wal gebracht kon de haring nog in uitstekende staat aan de man gebracht worden. Soms was ze TE VERS. Ge kent natuurlijk dat lolletje over de haring' **die moet een rode kop hebben**'.

Ik kan er niet meer om lachen; daarvoor heb ik te veel meegemaakt. Ik zie nog die kraaien van vrouwen voor me, toen ik zeer jong nog, bestelde in een viswinkel te Doornik. De ene na de andere kwamen ze op me af : **'Chonquainte heraiings rouge-tête'**. En dan stonden ze op mijn handen te kijken of ik er geen in hun emmer wierp die nog te vers was om een rooie kop te hebben. Wel, je houdt het soms niet voor mogelijk: Een wagon uit Duinkerke werd te Brussel geweigerd omdat de verdeler overbelast was. Na een paar dagen rondzwerven belandde de vracht te Hasselt. Daar namen ze de wagon in ontvangst en feliciteerden de Aankoopvereniging omdat ze voor het eerst zulke schone marchandies kregen.

De vissers liepen zot van geluk wegens het vele geld dat ze verdienden. Afgunstige tongen beweerden dat ze nu geen bier meer lustten, alleen cognac. En dat er bij hen thuis geen boterpotje op tafel stond, maar wel een teil boter. Dit werd dan rondverteld. Er waren er natuurlijk die van tijd tot tijd de bloementjes buiten zetten, maar dan minder te Oostende dan te Duinkerke. Daar voelden ze zich los.

Er was het geval van deze Oostendse reder: na verloop van het seizoen moesten alle Oostendse schepen in konvooi en onder militaire bewaking naar hun thuishaven terugkeren. Maar op de aangeduide dag ontbraken er twee bemanningen. De anderen bleef niets over dan te wachten en op zoek te gaan naar de verdwaalde schepen. Ze vonden onze reder die het afscheid vierde in grote stijl. In iedere zak een fles champieter, aan iedere arm een liefdadig vrouwmens. Vooraan liep een accordeonist en allen zongen om ter luidst: **It's a long way to Tipperary....'**

Er moet niet altijd mizerie zijn !

Het seizoen 43/44 bracht de herhaling. Tussen 2 december 43 en 18 maart werd 'officieel' meer dan 58.000.000 kg haring aangevoerd voor een bedrag van 305 miljoen.

Opnieuw waren er 50 Belgische schepen die vanuit Duinkerke voeren. Uit Zeebrugge 29, uit Blankenberge 9, uit Oostende 12. Deze laatsten keerden

reeds halverwege Januari terug want de scholen haring zaten voor onze eigen kust. De anderen keerden twee weken later terug naar hun thuishaven, want ook vanuit Zeebrugge kon nu gevist worden. Maar ook dit jaar spande Nieuwpoort de kroon met een gewicht van 37 miljoen kg.

Dit zou zich niet meer herhalen. Op 6 juni 44 kwam de langverwachte landing in Normandïe. Voor wat de gevolgen betreft laat ik hier opnieuw de heer Gillis aan het woord:

Ijle haringcampagne 1944-1945.

A. UITBATING.

1. VANGPLAATS EN TIJDSTIP.

Evenals de vorige campagnes werd de ijle haring uitsluitend op de Belgische Kust dicht samengedrongen aangetroffen. Hij verplaatste zich van West naar Oost, zoodat in den aanvang van de campagne de haringvisscherij overwegend op de Westkust plaats greep. Echter naarmate het seizoen vorderde schoven de haringscholen Oostwaarts op en het is in de omgeving van den 'WANDELAAR' dat de laatste haringvangsten werden buitgemaakt, vanwaar hij op 28 Maart 1945 omzeggens plotseling spoorloos verdween. Daar liep dan ook de vierde wonderbare ijle-haringcampagne ten einde.

Het ijle-haringseizoen 1944-1945 ving aan op 11 December 1944 en eindigde op 28 Maart 1945. Vergeleken met de vorige seizoenen was het van tamelijken korteren duur; deze van 1943-1944 b.v. ving aan op 2 December en hield aan tot 18 Maart, hetzij 107 dagen, terwijl de laatste slechts 80 dagen duurde. Weliswaar werden sinds 2 December enkele onbeduidende vangsten te Nieuwpoort aangevoerd, echter, moet men ze als gelegenheidsvangsten beschouwen, vermits de eerste noemenswaardige hoeveelheid haring (39.434 kg) enkel op 11 December, dus 9 dagen later, werd aangebracht, zoodat er voor voornoemden datum geen sprake kon zijn van een regelmatige vangst op haring.

II. HAVENS - VLOOT - PERSONEEL EN VANGSTMETHODEN.

Wat onze kusthavens betreft, deze werden door de oorlogsverrichtingen ernstig beschadigd, en voor langen tijd buiten dienst gesteld. Op het oogenblik dat de eerste ijle haringscholen op onze kust verschenen, kon enkel de haven van Nieuwpoort benuttigd worden. De Oostendsche haven bleef tot 12 December voor de visschersvaartuigen ontoegankelijk, deze van Blankenberge tot 17 December en deze van Zeebrugge tot 6 Januari. Tengevolge van zware ontploffingen, die zich op 14 Februari in de haven van Oostende voordeden, werd alle visscherij vanuit deze haven wederom tot op 15 Maart onmogelijk gemaakt. De Oostendsche vaartuigen die op het oogenblik van dit voorval op zee waren hevelden naar Zeebrugge over, vanwaar ze, in afwacht-

ing dat de Oostendsche haven terug zou hersteld zijn, ter haringvangst uitvaardden. De vaartuigen die te Oostende geblokkeerd lagen, konden, na een tiental dagen insgelijks Zeebrugge vervoegen. Desondanks werd de uitbating der haringscholen er ten zeerste door belemmerd.

Doordat Duinkerken, gedurende de haringcampagne door den vijand bezet bleef, was het onzen visschers niet mogelijk, zooals het hen gedurende de drie voorgaande campagnes werd toegelaten, de haringcampagne vanuit een Fransche haven mede te maken en zodoende onze vernielde havens te ontlasten. De Franschen die meer dan wij door de aanhoudende bezetting van Duinkerken gestoord waren, kwamen integendeel op onze gastvrijheid aanspraak maken, en niettegenstaande de groote moeilijkheden die daarmee gepaard gingen werden een 25 tal Fransche schepen naar Nieuwpoort overgebracht, die vanuit deze haven de haringcampagne meemaakten. Ook Nederlandsche vaartuigen werden in onze wateren toegelaten en op 17 Februari kwamen 6 dezer schepen hun vangst te Nieuwpoort lossen. Nadien gingen ze hun vangsten rechtstreeks in Nederlandsche havens, nl. te Breskens markten.

Bij den aanvang van de haringcampagne was slechts een klein deel van de Belgische visschersvloot klaar om zee te kiezen, zoodat in December enkel 197 vaartuigen met de haringvisserij bemoeid waren, terwijl hun aantal in de loop der volgende maanden snel toenam: Januari 256 en Februari 264 eenheden. Totaal waren er 280 Belgische kustvaartuigen die haringvangsten aanvoerden.

De drijfkracht dezer vloot schommelde tusschen 9 en 160 P.K. Gemiddeld bereikte ze 50,4 P.K. per vaartuig.

Het varende personeel telde in December 830 manschappen, in Januari 1048 en in Februari 1027. In het geheel waren 1480 visschers bij de haringcampagne betrokken, hetzij gemiddeld 4,1 eenheden per vaartuig.

Tot zo ver het bondige, maar toch volledige verslag dat door de heer Gillis werd opgemaakt. Meer uitleg hierover verschaffen zou ons verplichten het terrein van de oorlogsgeschiedschrijving te betreden. Voor de toestand in de haven van Oostende verwijs ik naar ons jaarboek 1985 (Oostende 1944-45 - Britse oorlogshaven - F.Gevaert.)

REORGANISATIE (1944).

Tijdens de oorlogsjaren hebben velen gedacht dat, na de bevrijding, de

Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie zou opgedoekt worden. Zodanig was ze verketterd geworden, hetzij door mensen die er belang bij hadden haar imago te besmeuren, hetzij door naievelingen die haar groot nut niet konden inzien.

Iedereen heeft zich daarin vergist, zelfs degenen die zich hadden voorgenomen de organisatie met één pennetrek van tafel te vegen. De regeringsleden uit Londen, die de macht terug naar zich toetrokken, vonden een instelling die bijna perfect op haar poten stond en wier structuren moeilijk voor verbetering vatbaar waren. Vier jaar ondervinding en werken onder bekwame leiding hadden het mogelijk gemaakt dat sommige voedselrantsoenen gedurende het laatste jaar konden verhoogd worden. Welk ander land kon zich daarop beroepen ?

Er was natuurlijk de naam, en deze moest verdwijnen. De briefhoofden konden evenwel nog gebruikt worden gezien de papierschaarste. De hierboven vermelde benaming verdween onder een paar rijen xxx, daarboven typte men 'Ministerie van Ravitailleering', en Hoofdgroepering werd 'Dienst'. Alle personeelsleden bleven in functie, in afwachting dat er gaandeweg kon 'gezuiverd' worden.

Tijdens de eerste weken was er natuurlijk voor ons niets te doen, gezien er geen visaanvoer was. Vanuit mijn bureelvenster op het SS.Pieter en Paulusplein, nr. 7, had ik ruim de tijd om de heen-en-weer marcherende Engelse troepen te zien die werkzaam waren aan de haven. Tweemaal per dag kwamen daar o.a. een compagnie dwergen in uniform voorbij, wellicht in normale tijden circusblijvers, hetgeen me inwendig lachend liet denken: 'Nu beginnen ze de soldaten al in twee te snijden.'

We hadden ook ongenode gasten binnen gekregen. Op de verdieping vestigde men een bureel van het 'Geheim Leger'.

Natuurlijk kon het niet bij deze stilstand blijven. We moesten werken aan de toekomst en de overgang van het nog tijdelijk in voege blijvend corporatiesysteem naar de vrije markt voorbereiden. Ik kreeg tot taak rond mij een delegatie van vooraanstaanden uit de vishandel te vormen die contact zou opnemen met de burgemeesters van de verschillende havengemeenten, met de vooroorlogse vismijndirecties en groothandelaars. In mijn delegatie bevonden zich enkele nieuwe gezichten. Overal moesten wij om medewerking verzoeken om aanvoer en distributie weer op gang te brengen. Op zichzelf geen moeilijke taak want wie zou, in de gegeven omstandigheden, wel zijn medewerking kunnen weigeren.

Wat Brugge (Zeebrugge) betreft, bleek alles eenvoudig. Ik heb, zonder delegatie, burgemeester Vandamme ten huize opgezocht en deze ware gentleman zegde mij alle steun toe.

Wat stroever verliep alles in mijn eigen gebied, te Oostende. De leden van de vooroorlogse mijndirectie ontvingen mij op de meest koele manier, alsof het mijn persoonlijke schuld was dat ze gedurende vier jaar de duimen hadden moeten draaien op het stadhuis. Het was ook niet duidelijk uit te maken welke rol ze zouden kunnen vervullen tijdens de overgangsperiode. Maar kom, het ijs was gebroken. (Al zouden ze me later nog vinden !)

Nadien togen we naar Blankenberge waar nog gedurende enkele jaren vissersboten zouden aanleggen. Pas hadden we ons doel bekend gemaakt aan de burgemeester en om zijn medewerking gevraagd, of deze onthutste ons met de scherpe uitval : De vis is te duur ! - De man was hotelier en dacht

slechts aan de eigen rekeningen die hij zou te betalen krijgen. De rest interesseerde hem geen vin, en steeds herviel hij op hetzelfde thema.

Doe voort met zulke gasten....

Het laatste bezoek gold Nieuwpoort. Hierover zal ik wat meer vertellen want bij het betreden van de vergaderzaal was er een plaatselijke vis-handelaar die mij met vlammeende ogen bekeek. Hij wist waarom. Ik wist waarom. Beiden hadden we een goed geheugen. De feiten dateerden van de eerste aanvoerdag van het eerste haringseizoen, om precies te zijn : in de kerstweek 1941.

Tot dan toe was de aanvoer van vis eerder gering geweest, maar volgens de verwachtingen moesten we ons voorzien op grote yangsten ijle haring. Alle controleurs van de Hoofdgroepering dienden zich naar de kust te begeven om erover te waken dat de haring de uitgestippelde banen zou volgen. Dus, op deze bepaalde dag vlogen we met zijn allen naar Nieuwpoort. Pas was onze aanwezigheid bekend of daar traden de eerste verklikkers naar voor: Bij die moet ge gaan kijken.... Bij die andere staat een grote hoeveelheid haring op de koer...

Een der aangeklaagden was schepen van de stad Nieuwpoort, een volgende een gekend vishandelaar. Dit alles beviel ons niet al te best. We waren geen stouterikken en bezaten zeker niet de gewenste ingesteldheid. Maar wat wil je ? De verklikkers keken van verre toe. Een van onze groep, Willy-tje, zei: Gaan jullie maar naar binnen. Als jullie wat vinden dan maak ik wel het proces-verbaal op. Om maar te zeggen welke straffe kleppers we wel waren.

Oplettend nagekeken door de aanbrenger besloten we eerst een bezoek te brengen aan de vishandelaar. Er stond daadwerkelijk een partij van 750 kilo haring op zijn koer. In die tijd was dit een opmerkelijke hoeveelheid, en die diende dan ook in beslag genomen te worden. Over het misbaar dat de handelaar maakte wil ik niet uitweiden. Wel wil ik zeggen dat hij toch nog een mand voor zichzelf wilde houden. Toen hij die niet kreeg gritste hij een handvol haringen mee en riep triomfantelijk :
Die zult ge toch niet hebben !

Ik vond het doodjammer dat ik dit moest meemaken want voor de oorlog had ik met die man en diens vrouw goede zaken gedaan. En nu, enkele jaren later, stond ik weer oog in oog met hem. De vergadering verliep vlot, maar na afloop kwam het gewezen slachtoffer voor me staan. Hem kennende als een nijdig manneke verwachtte ik mij aan lelijke woorden, maar hij zag waarschijnlijk niet klaar in mijn positie en wist niet goed hoe mij aan te pakken.

Ge weet wel, begon hij, die haring die in beslag genomen is ? Ja, zei ik bevestigend en tevens vragend. - Weet ge voor wie die haring bestemd was ? Voor de weerstand !! - Dit zeggende keek hij me aan met de doordringende blik van de Bantou-neger die weet dat hij liegt. Zonder aarzelen en onverstoord antwoordde ik : Maar ge moest dat gezegd hebben, hé.

De man keek me enkele ogenblikken onthutst aan, hapte naar adem, en vlamde toen uit: Maar dat mocht ik toen niet zeggen ! - Ja, antwoordde ik, hoe kon IK dat dan in godsnaam weten ?

En daarmee bleef het match nul. Maar het zijn toch dingen die een mens voor goed bijblijven, ook al is dit nu meer dan veertig jaar geleden.

Alles was nu geregeld om een nieuw visseizoen aan te pakken. Opnieuw verschenen scholen haring in steeds dichtere pakken voor onze kust en werd het land regelmatig bevoorrad. Het Ardennenoffensief kwam wel roet in het eten gooien.

We hadden toen aan het hoofd van de ravitaillering een zekere Delsinne, overgekomen uit Londen. De Brusselse dagbladen hadden het lef te schrijven over **le hareng de monsieur Delsinne**, net alsof hij er één poot voor uitgestoken had.

Om bij dood te vallen !

'KURNEL' CAMPBELL - CIVIL AFFAIRS.

We moesten de voorbereidingen voor het komend haringseizoen - het eerste na de bevrijding - reeds vroeg aanvangen. Van hogerhand kreeg ik het verzoek al het nodige te doen om het vervoer per spoorweg opnieuw te organiseren. Het kwam er in hoofdzaak op aan ervoor te zorgen dat er dagelijks minstens vijftig goederenwagons zouden gereed staan in het station. Bij grote aanvoer was dit zeker niet één te veel. Om u te overtuigen wil ik graag kwijt dat tijdens de vorige haringcampanje de verdeler voor het Luikse eens op een dag 29 wagons met elk tien ton haring op de borst kreeg. De man sloeg dubbeltoe ! Met welk wegvervoer moest hij dat allemaal aan de man brengen ? De massa-aanvoer, die van jaar tot jaar groter werd, schiep dergelijke toestanden.

Om deze zaak tot een goed einde te brengen moest ik mij te Oostende wenden tot de 'Civil Affairs' die gevestigd was in het instituut 'Sacre-Coeur', nabij de renbaan, op de zeedijk. Ik moest daar mijn wensen voorleggen aan kolonel Campbell.

De naam was mij niet onbekend. Als zwaarbierdrinker had ik reeds voor de oorlog een voorliefde voor Scotch-ale. Anderzijds was ik ervan op de hoogte dat de meeste Schotten de Campbell's sedert 1746 beschouwen als de verraders van Schotland, na de nederlaag tegen de Engelsen te Culloden. Waarover ik mij trouwens geen zeer hoofd maakte. Met gerust gemoed betrad ik het bureel van de kolonel.

Campbell was een magere Schot die door zijn plunje een wat massiever voorkomen kreeg. Kortom, hij was een type zoals ze er over het Kanaal in serie maken, met smal borstelsnorretje en al. Hier dus helemaal geen verrassingen. Een voorwerp dat mij dadelijk opviel was de pijp waaruit hij rookte en die een aluminium omhulsel had. Zelf pijproker zijnde kon ik de ogen niet afhouden van dit mooie stuk. Zo'n model had ik nooit te voor gezien. Ik was verdeeld tussen bewondering en afgunst.

Ik formuleerde mijn verzoek en gaf hem alle mogelijke bijzonderheden. Nadat ik uitgesproken was en het ook voor hem moest duidelijk zijn dat die vijftig wagons in Oostende moesten zijn tegen de tijd dat de boten gelost werden, schudde de kolonel het hoofd. Dat gaat niet, zei hij. We zullen het zo doen : Wanneer de haringvangers gelost zijn komt ge me zeggen hoeveel haring te laden valt, en dan bestel ik het juiste aantal wagons in Gent.

Had die vent dan niets begrepen ? Ik verzamelde al mijn moed, haalde diep adem, en met de nodige eerbiedige kalmte hernam ik mijn uiteenzetting. En toen hoorde ik voor het eerst zijn schrille, hysterische lach: hi-hi-hi!! Verbaasd slikte ik mijn woorden in, maar alles had maar een paar seconden geduurd. Zijn lach stopte abrupt, hij zoog even aan zijn pijp en bleek bereid nog eventjes te willen luisteren. Maar het werd een discussie: welles- nietes- welles- nietes.

Campbell wond zich op en wilde van geen liefde weten. Naarmate hij zenuwachtiger werd liet hij regelmatig zijn onverwacht schrill gelach horen. Die vent is gek, dacht ik bij mezelf. Hij moet ergens in zijn kop een zandloper hebben die ten gepaste tijde omslaat. Misschien 'shell shock'? Maar wat kon ik met zo iemand aanvangen ?

Tenslotte werd ik inwendig nijdig en kon mij niet weerhouden gevaarlijke woorden uit te spreken : Maar kolonel, zei ik, tijdens de bezetting, onder de Duitsers, heeft deze kwestie nooit problemen opgeleverd. Altijd waren er wagons in overschot, en nu kan het opens niet meer. Dit is toch absurd !

Daarop lachte hij weer, kort en hoog-schril. Zonder mij een antwoord waardig te achten belde hij zijn liaison-officier en verzocht hem mij buiten te leiden. Het onderhoud was afgelopen en kon als nutteloos beschouwd worden. Terug dus door de gangen van het instituut waar sinds lang de heilige geur niet meer hing van de nonnantjes en ook de echo van de jeugdige stemmen van de kostschoolmeisjes was uitgedeind.

De volgende dag zocht de liaison-officier mij op in mijn bureel met de boodschap vanwege de kolonel dat ik voortaan ongewenst was en hem niet meer behoefde op te zoeken. Deze Belg was een niet meer zo jonge adjudant die wel een en ander zal ervaren hebben met Campbell. Hijzelf scheen een doodbrave man te zijn die zich tegenover mij verontschuldigde voor zijn komst. Dit had hij helemaal niet hoeven te doen.

Hoe moest ik nu verslag uitbrengen te Brussel, op het hoofdkwartier ? Het viel mee. Ze geloofden me op mijn woord toen ik in geuren en kleuren over de kolonel vertelde en zei dat men met zotten niet kan onderhandelen. De directeur nam het besluit contact op te nemen met hogere instanties.

Het kan zowat een week later geweest zijn toen ik zelf bezoek mocht ontvangen. Voor mijn bureel stopte een legerauto waaruit twee mansen stapten. De eerste was een Amerikaanse majoor, en ik moet zeggen dat ik zelden een flinkere vent had gezien. Ik wil er nog bijvoegen : schone vent. Een echte filmfiguur, groot en kloekgebouwd en op en top een fris, jong gezicht. Maar mijn mond viel open toen ik de tweede persoon in het vizier kreeg. Het was een blonde jonge vrouw in uniform die de auto van de majoor had gevoerd. Ik zie beiden nog voor me staan : het ideale koppel een koppel om uit te kweken !

De majoor kwam eens horen hoe het nu eigenlijk zat met die spoorwagens. Ik behoefde geen tekeningetje te maken. Komt in orde, zei hij flegmatiek. Ik bleef ze nog een beetje aan de praat houden, voor mijn eigen plezier.

De vrouw, een echte schoonheid, bleek een Noorse te zijn. Het speet me werkelijk toen ze beiden vertrokken. Ik gunde ze aan elkaar en in stilte wenste ik hen samen nog veel lange nachten toe.

Hiermee was de kogel door de kerk. We kregen onze wagons en Campbell kon

mijnentwege op zijn schone pijp zijn tanden stukbijten.

later heb ik ook zo'n pijp gekocht.

DE EERSTE AANVOER NA DE BEVRIJDING.

Ook na de bevrijding moest de vissersvloot nog een hele tijd aan de kaai blijven. De Engelsen hadden de haven hard nodig want de oorlog zou nog maanden duren. De geallieerden zaten geblokkeerd tegen het gebied van de grote rivieren in Nederland, en konden onmogelijk vermoeden dat er hen nog een Ardennen-offensief te wachten stond.

Voor onze bevolking was echter de voedselvoorziening primordiaal. De verwachtingen waren te hoog gespannen geweest toen iedereen meende dat het met de rantsoenering zou afgelopen zijn, en de boter- en vleessluizen zouden open gezet worden eens dat de Duitsers vertrokken waren. Een van de ministers van bevoorrading, Moens de Fernig, kreeg al gauw de bijnaam van 'Moens de Weer Niks'. De controlemaatregelen op de voedselbedeling werden scherper toegepast dan tijdens de bezetting.

Het hoeft dan ook geen betoog dat al vlug onderhandelingen werden aangeknoopt met de geallieerde militaire overheid om vaartvergunningen te bekomen. Het was nu precies niet dat men rekende op grote visaanvoer, maar alle baten konden helpen. De tijd ging vlug en men moest rekening houden met het ijle-haringseizoen dat een paar maanden later zou beginnen. De besprekingen op hoog niveau lukten en de dag kwam dat te Oostende opnieuw kon uitgevaren worden.

Vooraf, tijdens mijn wekelijkse zaterdagsreis naar Brussel, had ik een kort onderhoud met onze directeur, Meester Paul Willems. Met deze korrekte man, dokter in de rechten maar achteraf hoofdzakelijk succesrijk toneelschrijver, viel er te praten. Ik hield hem voor dat het best ware indien de eerste kleine hoeveelheid aangevoerde vis te Oostende zou blijven. Ik was de mening toegedaan dat, redelijk gezien, de kustbevolking daar recht op had. Ik wilde tevens vermijden dat in het tegenovergestelde geval, de vis in alle richtingen zou verdwijnen in zakjes en paanders. Mijn directeur ging met mij volledig akkoord, en voor mij was de kwestie afgesloten.

Maar op die bewuste dag, wie verschijnt daar in mijn bureel, geflankeerd door een hoge Belgische officier ? Onze Brusselse onderdirecteur, mijnheer J.R. Deze man is een kennismaking waard.

Van R. kon men zeggen : dat is iemand die steeds op zijn poten valt. Een man van de daad. Een man die nooit hoefde na te denken. Kordaat ! Hij kwam in onze Hoofdgroepering overgewaaid vanuit de Dienst Afvalprodukten en wist niets af van vis. Voor hem echter geen bezwaar. Vanaf de eerste dag ontving hij vakmensen en nam beslissingen alsof hij met een vis in de buik werd geboren. Hij was een grote, massieve kerel met een breed gezicht en ietwat schuine tijgerogen. Anders geen kwade mens, maar onberekenbaar. Ik wil u maar een voorbeeld geven :

Er was ons, produktiehoofd en marktleiders van de verschillende havens, opgedragen er over te waken dat de Duitsers geen vis of haring afnamen van onze boten gezien zij voor hun eigen bevoorrading beschikten over

een kleine vloot opgeëiste vissersschepen. Het was te voorzien dat deze maatregel, genomen in overeenstemming met de bezettende overheid, incidenten zou uitlokken. Persoonlijk weet ik daarvan mee te spreken.

Te Nieuwpoort hadden we als marktleider een mr. B, vishandelaar en reserveofficier in normale tijden, een tenger klein mannetje. Op zekere dag valt hij binnen bij mr. R., bevend van alternatie. Hij bleek ten einde raad. Wat was er gebeurd ?

In zijn ambtsgebied was er een Duitse officier die voor zijn kantonement regelmatig een hoeveelheid haring kwam ophalen. Recht van de boot. Nadat de marktleider hiervoor op de vingers werd getikt moest deze daar wel een einde aan stellen, maar nu kwam hij R. vertellen dat de officier hem een revolver op de borst had gedrukt ! Ge zoudt voor minder verschieten.

Het verhaal maakte op R. geen indruk.

Heeft hij de haring meegenomen ? vroeg hij.

Natuurlijk !

Ge moest hem dat belet hebben !

Maar dan zou hij mij doodgeschoten hebben !!

Dan laat ge u maar doodschieten...

De marktleider is niet lang meer gebleven. Dit was typisch R. Na de bevrijding verscheen hij iedere dag op zijn bureel te Brussel met een hele grote revolver aan zijn zijde. Voor wie hij angst had weet ik niet. Maar zo heb ik hem aangetroffen : een imposante figuur met zware bruine laarzen, lederen riem en revolver. Ik kon een brede glimlach niet onderdrukken, maar hij bekeek me meesmuilend en met een knikje, alsof hij zeggen wilde : Dat had ge van mij niet gedacht, hé ?

Jawel, jawel, niets van wat hij deed kon mij nog verbazen. En nu stond hij daar in mijn bureel. Ik was het bijna vergeten. We komen de eerste aanvoer bijwonen, zei hij. De minister heeft beslist dat alle vis naar Brussel moet. Dit zal indruk maken op de bevolking.

Zó was het dus. Er moest gezorgd worden voor de galerij. Er moesten bloempjes opgestoken worden. Het moest in de gazet komen. Maar niet met mij ! Gedekt in de rug door mijn overeenkomst met mijn directeur en de schikkingen die reeds waren getroffen, antwoordde ik prompt : **Die vis blijft hier !**

Dat zullen we zien !

Wel ja, we zullen dit zien ! Ik heb een overeenkomst met mr. Willems en daar ga ik niet van af.

De aanwezige officier, afgevaardigd door de hemel weet wie uit de hogere regionen, kwam niet tussenbeide. Ik vermoed dat R. hem op dit ogenblik naar de duivel wenste wegens het gezichtsverlies dat hij leed.

DE EERSTE VIS NA DE BEVRIJDING IS TE OOSTENDE GEBLEVEN.

De opscheppers uit Brussel, minister of niet, bleven in de kou. De volgende aanvoer hebben ze wél gekregen.

Korte tijd later is R. uitgeweken. Naar Bolivië, zei men. Misschien kon hij daar zijn revolver beter gebruiken.

EN OM TE SLUITEN.

Op 10 september 1945 kwam er een einde aan de visbedeling volgens het corporatief stelsel. De handel kwam weer vrij, de afslag in een vismijn (voorlopig de kolenopslagplaats van de firma Legaey, aan de handelsdokken) kon weer in werking treden en de groothandelaars moesten zich een eigen cliënteel zien te verwerven.

Gedurende de oorlogsjaren was de haring 'het manna in de woestijn' geweest. Maar er werd achteraf nooit een woord van dank uitgesproken voor degenen die ervoor hadden gezorgd dat dit manna er kwam. Reders en vissers die goed geld hadden verdiend werden naderhand zwaar belast voor de 'oorlogswinsten' die ze hadden opgestreken.

Wie het plaatjesboek 'de Zeebrugse Visserij' doorbladert op zoek naar gegevens over de oorlogsperiode vindt veel over de exode in 1940. Voor de rest : stilzwijgen . Waarom ?

De recapitulatie van de aanvoer en opbrengst van ijle haring, in onze havens gedurende de oorlog, is duidelijk genoeg:

CAMPAGNES	AANTAL VANGSTEN	GEWICHT	OPBRENGST	GEMIDDELDE PER VANGST. GEWICHT	OPBRENGST.
1941-42	2.383	10.006.791	80.054.328	4.199	33.594.
1942-43	9.165	51.894.746	352.533.395	5.662	38.465
1943-44	9.379	58.119.500	304.954.647	6.197	32.515
1944-45	3.889	31.846.602	167.044.272	8.189	42.953
TOTAAL	24.816	151.867.639	904.587.242	6.119	36.452

Als bijvoegsel aan dit artikel geef ik de lijst van alle vissersboten. Daarbij zijn ook deze uit de Scheldestreek. Deze visserij is nu verdwenen maar aan hun deelname in 's lands bevoorrading mag blijvend herinnerd worden. Deze lijst wil tevens een monument zijn voor alle vissers die hun leven hebben gewaagd, niet alleen om het geld, maar omdat ze door dik en dun in de eerste plaats vissers waren. Velen hebben het niet overleefd en hebben recht op eeuwigdurend eerbetoon.

De gelegenheidsreders lieten schepen bouwen om wille van de grote opbrengsten. Dit hoeft geen voorwendsel te zijn om hen niet te bedanken, want zij hebben er toe bijgedragen de vloot te doen aangroeien.

De opbrengstcijfers zijn de officiële. In beslag genomen boten hebben gevist voor de Wehrmacht. Ze mogen eveneens in de hulde betrokken worden want, hoe dan ook, zouden de Duitsers de nodige haring opgevraagd hebben.

De hoeveelheid die op de zwarte markt verdween is niet te schatten. Speelt geen rol ! Onze vissers hebben ook deze haring aangevoerd en landgenoten hebben ze binnengespeeld. Ik denk niet dat de doorsneeconsument er door werd benadeeld, maar het mocht toch niet helemaal uit de hand lopen.

Veertig jaar na datum denkt men nog terug aan de oorlogsmizerie allerhande.

MAAR ER WAS DE HARING !

EEN JONGE HEISTSE VISSER IN OORLOGSTIJD.

HERINNERINGEN.

*****

Hiernavolgend relaas werd opgenomen op 20 oogst 86. Verteller is de gewezen visser Camille DEVENT, uit Heist, vader van ons medelid Georges DEVENT. Het werd overgeschreven door Richard VERBANCK, die de verteltrant zoveel mogelijk eerbiedigde. De opname van slechts drie kwartier leverde geen moeilijkheden want Camille DEVENT sprak vloeiend en moest naar zijn woorden niet zoeken. Wij danken hem hartelijk voor zijn spontane medewerking.

't Was wel oorlog, maar ik was jong,
en dat was de schoonste tijd van
mijn leven.

C.D.

Ja, in de zomer 40 was er reeds visserij te Zeebrugge en dat heeft geduurd tot, laat ons zeggen tot in oktober, maar hoe dat het dan juist kwam - want de Duitsers wisten altijd entwat - we mochten niet meer vissen. We werden allen t'hoop geroepen op de markt en daar lazen ze een verklaring voor bij dewelke we allen moesten gaan werken op het vliegveld van Knokke, en sommigen op de batterijen. Dat heeft dan zo een maand of vier geduurd, en dan kregen we bericht dat we weer mochten varen. Maar intussen waren er schepen waar het visgerief begon te mankeren, ze hadden omzeggens geen brandstof. Een keer een pulle. Er waren er ook die angst begonnen te krijgen want nu en dan kwam een Engelse vlieger mitrailleren. Ook was er het geld dat mankeerde zodat er velen waren die zegden dat ze daar ook niet slecht zaten, op het vliegveld waar ze een mark per uur verdienden. Ze zegden dus: we blijven waar we zijn. Want ze begonnen ook te baggeren in de haven van Zeebrugge, zodat de baggerboten regelmatig werden beschoten.

We zijn uit Zeebrugge vertrokken naar De Panne in de tijd dat we moesten stilliggen, en dat het altijd 'een aap of een jong' was. Er was een nieuwe havenkommendant gekomen en die vent had niks op met de visserij. Prominenten uit Heist gingen bij hem ten beste spreken om de visserij wat armslag te geven, maar er was geen doen aan.

Maar zoals ik zei: we moesten allemaal gaan werken aan de 'Tarnmatten' (camouflage). Al de vissers zaten in cinemazalen (Cinema Moderne). Grote rollen hollekensdraad werden uitgerold, houtwol werd daarover uitgestrooid en deze moest vastgebreid worden met ijzerdraad. In vierkantjes van 10 centimeter. De camouflagenetten werden dan te Duinbergen door vissers, en anderen, bespuit met verf. Onze vrouwen breidden camouflagenetten.

Iemand kwam op het gedacht te vragen of we niet vanaf het strand zouden mogen uitvaren. Dat binnenzitten was niets voor ons, vissers. Een paar

mensen gaven de raad ons te wenden tot de plaatskommandant van Duinbergen, die een goeie vent was. Ze gingen hem opzoeken met de vraag of ze mochten op garnaalvangst gaan met roeiboten. Het was toen reeds eind oktober geworden en ze dachten eraan dat er ook sprut kon gevangen worden. De kommandant stond dit toe, en toen werd het een geloop om aan roeiboten te geraken. Er lagen wat bootjes van palingvissers in de vaart. Ze werden eruit getrokken en verhuisden naar het strand. In de 'Lac van Heist' waren er eveneens heel wat plezierroeibootjes. We mochten er hebben van de baas met dien verstande dat, indien we wat verdienden, we hem ook een vergoeding zouden geven. Dan op zoek naar visgerief, touwwerk en ankers. Ankers werden door een smid gemaakt. Op zeker ogenblik lagen wel 25 roeiboten op het strand. Er was geen organisatie. Er waren er die te ver in zee roeiden en dan werden de Duitse schildwachten vies. Het was trouwens gevaarlijk dieper in zee te gaan dan de pier van Zeebrugge. Ge werd gepakt door de tij en het is gebeurd dat ze er moesten terughalen die reeds afgedreven waren tot Schonevelt (diep in zee voor de Scheldemonding).

Maar toch foeterde dat niet. Geen haring aan die kanten, en een keer een halve benne schardijn. Soms een beetje wijting, maar alles samen niet genoeg om de kost te verdienen.

Zo werd het reeds december, en toen kwamen er een paar met een nieuw idee op de proppen: 'Moesten we nu in De Panne zitten. Daar zouden we wel haring vangen'. Maar hoe daar geraken? Al roeiende, eerst naar Blankenberge, dan naar Oostende, en dan verderop? De kommandant van Duinbergen was inschikkelijk, maar naar ginder roeien, daar was geen sprake van. 'Mij is het goed, zei hij, maar ge moogt naar andere middelen uitzien en vooraf toelating vragen aan de kommandant van Nieuwpoort. Die is baas over het strand tot De Panne. En daarbij zult ge verplicht zijn daar te wonen'.

We moesten dus eerst woonst zien te vinden te De Panne. Dat ging gemakkelijk want de mensen waren blij te kunnen verhuren. Dan naar de havenkommandant van Nieuwpoort. Voor deze was er maar één probleem: hij wilde geen soldaten afstaan voor de bewaking. Daar moest de kommandant van Duinbergen voor zorgen!

Wij met die complimenten naar Duinbergen. Daar zegt de kommandant: 'Mij goed, maar ge moet die soldaat logeren en hem eten bezorgen. En dat alles op julder responsabiliteit, want als 't mis gaat, dat zal tegen julder schenen waaien. Ik ben goed, en stijf goed, maar ge moet maken dat het in orde is'.

We toonden hem de bewijzen dat we woonst hadden. Maar hoe zouden we de boten verhuizen? Maar als ge iets wilt, dan zouden we van alles uitvinden. We hadden al gezien dat ze bij de tram van die platte wagens hadden. We hebben die gekregen en hebben de boten daarop vastgemaakt. De tram wilde ons deze wagens verhuren tegen de kosten van de rit Duinbergen - De Panne, met al ons tuig, netten en de santeboetiek mee. We zijn eerst vertrokken met twaalf boots. We waren meestal jonkheiden, ik was 21 jaar, en we moesten zien dat we in De Panne ons plan trokken. Van thuis kregen we wat eten mee. We verzamelden in Heist. Het was winter en daar kwam Piet Smet aan met een stoveke op zijn rug. Hij dacht eraan dat er wel appartementen waren in De Panne, maar dat er daarom nog geen verwarming zou zijn. Het was zo'n klein 'duveltje' dat hij op zijn rug gebonden had.

De tram met de boten was voordien reeds vertrokken en wij kwamen achterna. In De Panne stopte de tran voor een cafe en daar moesten we eerst een teugsje drinken. Het was avond toen we daar wegkwamen. Pietje Smet had in dat cafe gedanst met de bazin, steeds met dat stoveke op zijn rug. En daar was Constant Pauwaert, van Heist, die had een beddezak vol met gerief eveneens op zijn rug gebonden. Het ene eind stak een halve meter uit boven zijn hoofd, het andere eind sleepte over de grond.

En zo zijn we dan begonnen in De Panne. Na enkele maanden was het gedaan met de haring, maar het was geen succes geweest. De bodem was daar te zacht, de ankers die wegzonken konden we schier niet meer bovenhalen. Dat foeterde daar niet erg. In Duinbergen hadden we maar een geul om in te roeien, maar in De Panne hadden we er drie of vier, met die killen of zwems, zoals ze hier zeggen. Dat was een diepte, dan een bank en als er dan een beetje 'passaat' was (aan de oostkust: felle wind) was er te veel zwel. Er zijn boten geweest die omsloegen, en in de put van de winter was dat niks om mee te lachen. Die Duits die mee was, dat was geen zeeman, die snakte naar zijn adem en zei: 'Nu heb ik genoeg gezien, dat gaat hier niet!' We konden hem wel overhalen om te blijven.

Na het verdwijnen van de haring stonden we voor de keuze: Naar huis teruggaan of een andere soort visserij bedrijven. Het was toen reeds maart. We dachten eraan garnaal te vangen. Er waren ook Pannenaars, hier op het strand, en die visten met een 'driefokke'. Dat was een netje van een meter of twee met korijsertjes. Ze smeten een zeil voor de neus van de boot, met een driepikkel eraan. De tij dreef dat zeil vooruit, het net werd overboord gezet en ze deden een trekje van een half uurtje. Maar dan moesten ze over de gedane afstand terug roeien, wilden ze nog een trekje doen.

Maar daar was Snauwaert die zegde: 'We hebben reeds gezien dat ze vanop het strand met lichte kabeltjes, een anker uitzetten en dan met deze kabel het net naar het strand terugtrekken. Dat kunnen we met de boots ook'. We lieten een 'capstantje' maken met twee wrangen. Op het vliegveld van Knokke wisten we duizende en duizende meter lichte kabel liggen. Aan deze kabel hadden vliegtuigen 'zakken' voortgetrokken. (voor schietoefeningen).

We lieten korrestokken van vier meter maken en ook netten van vier meter breed. Daaraan 500 meter draad. Daar stonden de Pannenaars en ze zeggen: 'De Heistenaars zijn weer bezig. Op wat trekt dat?'

We waren het eerst in zee, trokken het net in en hadden meteen honderd kilo garnaal. We hoefden niet te roeien. We lieten onze boot afdrijven met de tij. Aan het eind van de kabel smetem we onze boel in zee en vanop het strand deden we een trek van 500 meter. De Pannenaars hadden maar een kilo of drie elk. Later hebben ze dan gedaan zoals wij, maar hun moeilijkheid was de geschikte kabel te krijgen. Wij hadden er zoveel we wilden in Het Zoute want na de schietoefeningen werd de gebruikte kabel steeds afgekeurd. Hij was zeer dun maar zeer sterk. We hebben goed onze kost verdiend, maar toen we goed in aktie waren kregen we bericht dat we weer mochten varen. Ik ben dan maar terug naar Zeebrugge gegaan alhoewel we allen graag in De Panne waren.

Er werd alzo niet gevist tot in het voorjaar 41. Dan werd er stilaan gesproken over de Corporatie. We herbegonnen aan de visserij maar we

voeren niet meer uit op garnaal, maar wel op vis. Deze die het voor het zeggen hadden raadden ons dat aan. Dat was in die tijd Albert Neyts die zelf visser geweest was, en Max Desutter, een vishandelaar. De vis moest afgeleverd worden in het pakhuis van Debra, vanwaar hij verzonden werd. In het pakhuis werd alles gewogen en opgetekend door Jozef Vlietinck die voor de oorlog visafslager was. De knechten van Debra deden de rest.

Gedurende de gehele zomer verging het ons goed. Op woensdag mochten we niet uitvaren want dan waren er schietoefeningen. Er gingen ook soldaten mee als bewakers in zee, maar wanneer hun 'gefreiter' geen goesting had om mee te gaan dan vond hij steeds iets om het uitvaren te beletten. Zo beweerde hij dat er te veel mist was, terwijl wij allen Oostende konden zien liggen. Wanneer we zodoende drie dagen per week mochten vissen, dan mochten we al heel blij zijn. Het eerste jaar hadden we niet meegedaan aan de haringvangst. Maar voor de winter 41-42 ben ik meegetrokken naar Grevelingen, op de Z. 33, CARPE DIEM, van Arthur Vantorre. De eerste dag na onze aankomst heb ik daar voor het eerst in de vaart 'bakees' gezien. (binnenlanders die eens bestemd waren voor de invasie van Engeland.). Die had ik tevoren nooit in Zeebrugge gezien.

Te Grevelingen moesten we achter de sluizen in de vaart liggen. We mochten niet binnen in de haven van Grand-Fort Philippe. We moesten de geule afvaren tot binnen het kanaal. Het was toen een harde winter met veel sneeuw, maar we hebben toch een goede opbrengst gehad. Zeker een miljoen en half. We hadden een van de grootste schepen.

Het jaar daarop zijn we naar Duinkerke geweest, met enkele Oostendenaars en ook boten van Blankenberge. Ik was toen goed twintig jaar oud, en ik was daar lijk een koning. Wie peinst er dan op oorlog ! We hadden veel geld. Dat was vissen en 's anderdaags lossen. In drie uur tijds waren de vangsten van 25 tot 30 duizend kg gelost. Wij lagen in de dok van de IJslanders (dok van de oude IJslandvaarders). Dan was het kleren aandoen en op cafe.

Daar werd regelmatig een goed uitstapje gedaan. De dokken waren afgezet met prikkeldraad en men moest een pasje hebben om binnen te geraken. Maar langs de draad stond het vol vrouwen. De zakjes en het geld werden zo doorgeschoven. Met onze papieren als visser mochten we de stad in, maar om 10 uur moesten we weer aan boord zijn. Het werd wel eens later wanneer we op een patrouille stootten, maar ze herkenden ons aan de haringgeur en dan was alles dik in orde. Trouwens, de Duitsers kwamen zelf bij ons haring afhalen met een karretje, en het was van 'giet er maar een 500 kg in' en 'laat maar zijn, het komt niet op een paar honderd kilos haring. Het ene plezier is het andere waard, en als 't past zullen ze dit ook niet vergeten.'

Niettegenstaande dit hadden de Duitsers een voorkeur voor de Fransen. Er lagen daar zelfs vissersboten uit Bretagne. De Fransen mochten steeds als eerste uitvaren. Zij eerst het sas in, dan de Belgen. De sasmeester was een Duitser en deze schold steeds op ons, nooit op de Fransen alhoewel deze zich aan geen discipline stoorden. Het was trouwens altijd van 'en avant' en nooit van 'en arrière'. dat kenden ze niet, en uit de weg gaan. Ook de plaatselijke pastoor kwam op zondag op de kaai om aan de Fransen te vragen naar de mis te willen komen. Bij de Belgen gekomen keerde hij zijn kar. Soms namen we een Fransman in dienst om te helpen lossen. Hij werd betaald met haring die hij dan

ging verkopen in een cafétje, vlakbij.

Het was op 14 december dat we voor het eerst naar Duinkerke trokken. 's Anderendaags werd er reeds gevist en het was meteen volle bak. Op 1 maart zijn we teruggekeerd. Dadelijk vaarden we te Zeebrugge weer op vis, geen garnaal. Er was ten andere niet veel garnaal en voor vis kregen we een veel betere prijs. Garnaal werd niet gewaardeerd. Ook de Duitsers wilden er geen.

We mochten elk een zakje vis meenemen naar huis, maar die vier kilo werd breed opgevat. Aan het hekken stonden steeds van 20 tot 50 mensen om vis af te kopen. We hadden soms veertig kilo vis mee.

Er waren in 't begin niet zoveel schepen te Zeebrugge. Alleen de uitgelezen vissers, of familieleden van de eigenaar werden toen aangemonsterd. Zo zijn er toch veel werkloze vissers naar De Panne getrokken om daar vanaf het strand te vissen. Velen gingen daar wonen met hun gezin. In Zeebrugge en Blankenberge werden ondertussen schepen bijgebouwd zodat stilaan ieder weer vaart kreeg. In 43 vaarden de grootste boten uit Zeebrugge vanuit Duinkerke, de kleineren vanuit Nieuwpoort.

Ik moet zeggen, 't was wel oorlog, maar voor mij was dat de schoonste tijd van mijn leven.

Op het ogenblik van de invasie werden alle vaartuigen van Zeebrugge in het dok gestoken, aan de glasfabriek. Daar zaten ze gevangen. Toen de geallieerden vooruitgang boekten liet men de brug en het sas de lucht invliegen. De vaartuigen konden niet meer naar buiten, ook niet als de Engelsen hier al waren. Toen werd het idee geopperd langs de binnenwateren en de Schelde naar de haven terug te keren. Maar er waren te veel bruggen die nog intact waren en die geen doorvaart toelieten. Van een twintigtal boten werden de masten neergehaald, de stuurcabine afgebroken, en zo zijn ze via Terneuzen en de Schelde weergekeerd. Wij zijn niet meegegaan en ten slotte waren we eerder op onze stukken dan de anderen. Het ging opeens zo snel, volk werd aanvaard, bulldozers werden ingezet door de Royal Engineers en het puin werd vlug opgeruimd. Door te blijven liggen hebben wij de miserie van mast uittrekken en zo meer niet gehad.

Maar toen het haringseizoen aanbrak was Duinkerke nog bezet. Franse en Hollandse schepen visten van hieruit. Wij vaarden vanuit Nieuwpoort of Zeebrugge, naar gelang de omstandigheden.

OFFICIEELE LIJST DER BELGISCHE VISSERSVAARTUIGEN.

OOSTENDE.

Ø. 1	Oscar.	Devriendt Louis.
Ø. 2	Theresia.	Dasseville E-A & G.
Ø. 6	Madeleine-Louis.	Deckmijn R & G.
Ø. 11	Raymond Maurice.	Everaert Camille.
Ø. 14	De Vier Gebroeders.	Verbiest Albert.
Ø. 17	Jean Bart.	Wed. Geselle Jan.
		uitbater: Geselle Rob.
Ø. 20	Pater Reyn.	Aalmoezeniers van de Arbeid.
Ø. 21	Belgica.	Mw Van Hoecke E.
Ø. 22	Julien-Hélène-Maurice.	Everaert I.
Ø. 25	Jacqueline-Yvonne.	Velthof Arthur.
Ø. 26	Césarine.	Maertens Julien.
Ø. 28	Augusta.	Mej. Van Wulpen Aug.
Ø. 29	André-Adrienne.	Germonpré K.
Ø. 35	Irène.	Provost Robert.
Ø. 37	Frans-Emma.	Everaert F.
Ø. 39	Achiel.	Everaert E.
Ø. 41	Charles.	Vandenbrouck F.
Ø. 42	Sonja.	Tratsaert F.
Ø. 45		
Ø. 48	Ginette.	De Weert H.
Ø. 50	Leon.	De Schacht G.
Ø. 51	Mady.	Huisseune A.
Ø. 58	Anna	Declercq Ch.
Ø. 61	Irma (uit de vaart).	Deley Ph.
Ø. 64	Bijou.	Demon V.
Ø. 67	Annie.	Mackelberge R.
Ø. 68	Rosa.	Germonpré M.
Ø. 75	Robert-Raymond.	Dedeurwaerder J. en Mortier L.
Ø. 78	Charlotte.	Verbiest Louis.
Ø. 79	Joseph-Marie.	Peere A.
Ø. 82	Gilberte.	Carton Ch.
Ø. 87	Marie-Isabelle.	Dasseville J.
Ø.103	Alma.	Dedeurwaerder Julien.
Ø.107	Jantje.	Willeput H.
Ø.110	Het Vliegmaschien.	Vercruysse G.
Ø.111	Emma (uit de vaart).	Van Stechelma Louis.
Ø.114	Anna.	Vieren Alfons.
Ø.123	Victorine.	Everaert A.
Ø.126	René-Guido.	Viaene F. en Provoost O.
Ø.129	Marcelle-Nelly.	Depaepe Leon.
Ø.133	Irène Robert	Vanhoorne A.
Ø.136	Moeder Anna.	Deswelgh F.
Ø.144	Eugene-Gustaaf.	Smissaert Alfr.
Ø.148	Louis.	Verburghe A.
Ø.149	Robert.	Delahaye L.
Ø.150	Marie.	Pots Frans.
Ø.151	Nora.	Storme G.
Ø.165	Sainte Marie.	Vieren H & H.
Ø.167	Rachel.	Tibbe Ch.

0.169	Tonnie.	Kooy Adolf.
0.170	Anna II	De Corte R.
0.171	Bouten.	Van Hoeck Is.
0.174	Andries.	Versluys A.
0.181	Lucienne.	Doeuvre Marc.
0.182	Jean-Marie.	Aspeslagh J.
0.183	Micheline-Jeanninne.	Libin H en Laforce F.
0.188	Louise.	Van Daele D.
0.189	Yvonne-Jenny.	De Bruyne A.
0.195	Albatros.	Ghys M.
0.197	Polydore.	Wwe Pieters L.
		uitb: Pieters Adolf.
0.201	Jeanne.	Dutrieux R.
0.202	Zilvermeeuw.	Heffinck F.
0.203	Alfons.	Coppet A.
0.205	René (ex Slammat).	Smeraldy R.
0.207	Maria-Rosalie Denye.	J. Denye.
0.209	Roland.	Van Isegem R.
0.213	Kurkenzak.	Viaene F en L. Zonnekeyn.
0.216	Irène.	Debeen A.
0.218	Isidoor.	Jonckheere G.
0.219	Nautilus.	Leire A. (vader).
0.221	Christiane.	Wessels P.
0.222	Raymonde.	Maes P.
0.229	Twee Gebroeders.	Brysse G. en A.
0.230	De Meeuw.	Deckmijn Henri.
0.233	Betsy.	Brepoels Henri.
0.242	Georgette.	Janssens J. en Eyland G.
0.247	Winterhulp.	Groenvynck E.
0.252	Yvette-Huguette.	Eyland en Janssens.
0.257	Adrienne.	Morphy Edmond.
0.258	Vera.	De Waele E.
0.259	Prima.	De Waele E.
0.261	Riguy.	Brepoels Henri.
0.267	Waterlelie.	Heffinck F.
0.268	Heilige Aubertus.	Van Beckhoven C.
		uitbaters: Aalmoez. v/d Arbeid.
0.271	De Vier Gezusters.	Verbiest Laurent.
0.273	Madelon.	Ramoudt Ch.
0.283	Kapoen.	Brackman L.
0.284	Robert.	Vieren H. & H.
0.294	Rob.	David A.
0.313	Ibis.	Pêcherries à Vapeur.
0.321	Alfonsine.	Coppet Alfons.
0.331	Pierre-Marcel.	Van Loocke F.
0.332	Roland-René.	Major R.
0.344	Thérèse.	Pieters Bernard.
0.350	Josephine.	Vanhesteren en Hoogendijk.

NIEUWPOORT.

N. 1	Ons gedacht.	Ryssen A. en G.
N. 2	Roger-Paulette.	Braeckman A.
N. 4	Marquerite.	Vandenabele G.
N. 5	St. Pierre.	Verbanck A. en J.
N. 6	Angèle Louis.	Poitier F.

N. 7	Dorothee.	Legein M.
N. 8	Nympe des Flots.	Blondeel M.
N. 9	Henri.	Huysseune R.
N. 10	Special.	Van den Abeele R.
N. 11	Bertha Simonne.	Vermote F. en T.
N. 12	Carnot.	Jungbluth K.
N. 14	Alexandre.	Vanden Abeele J.
N. 15	Charles.	Calcoen A.
N. 17	Elisa.	Brackman J.
N. 18	Sacré Coeur de Jésus.	Weerbroeck en Coulier.
N. 19	Zeven Broeders.	Verleene L.
N. 20	Robert-Clara.	Aesaert R.
N. 21	Martha.	Legein.
N. 22	Lucien.	Coulier H.
N. 23	Justine.	Goderis R.
N. 24	Gilbert-Herman.	Coulier R.
N. 25	Itesberghe.	Devey A.
N. 26	Saint Louis.	Maes A.
N. 27	Désiré.	Puystiens J.
N. 28	Madeleine.	Van Hove J.
N. 29	Germain.	Coulier H.
N. 30	Gabrielle.	Van Hove Albert.
N. 31	Hendrik.	Calcoen A.
N. 32	Léontine.	Legein L.
N. 33	Juliette-Simonne.	Desaever G.
N. 34	Irma-Marcel.	Jungbluth R.
N. 35	Ary .	Laplasse U.
N. 36	Mady II.	Van Wallegem A.
N. 37	Lucienne-August.	Ghys F.
N. 38	Angèle-Aline.	Schoolaert G.
N. 39	Hopende Visscher.	Verburgh F.
N. 40	Frans-Henriette.	Vlietinck V.
N. 41	Arlette.	Ryckman G.
N. 42	Vagabond.	Gonzales H.
N. 43	Ons Kroostrijk Gezin.	Puystiens K.
N. 44	Bella Stock.	Maesen A. & M.
N. 45		
N. 46	Luc.	Ryckman A.
N. 47	Gilbert-Nancy.	Cloet M.
N. 48		
N. 49	Marie-Roland.	Beyen A.
N. 50	Marie-Thérèse.	Fletser M.
N. 51	De Drie Gebroeders.	Legein J.
N. 52	La Lutte.	Deny O.
N. 53	Goedewil.	Nyville R.
N. 54	André.	Weerbroeck & Fontigny.
N. 55	Celine.	Beschuyt M. en A.
N. 56	St Ant. van Padua.	Ghys I,
N. 57	Pierre Jackie.	Willaert Louise.
N. 58	Damieda.	Lombaert.
N. 59	Amelia Justine.	Vyaene L. en M. & Van Houtte.
N. 60	Florina.	Calcoen E. en A.
N. 61	Rafaël-Hubert.	Ghys H.
N. 62	Albatros.	Baron de Brouwer.
N. 63	Gaby-Anita.	Vandierendonck en Falleyn.
N. 64	Rafaël-Magda.	Znekeyn L.
N. 65	Annie.	Lycke en Moerman.
N. 66	Denise-Jacqueline.	Leenaers Ch.

N. 67	Roger-Willy.	Seys I. en Lingier K.
N. 68	Baltic II.	Brunet A.
N. 69		
N. 70	Liliane.	Nowe M.
N. 71	Anne-Marie-Thérèse.	Savels J.
N. 72	Diane.	Beschuyt M. en A.
N. 73	Roger.	Van de Berghe P.
N. 74	Guido.	Vermoote en Pauwels.
N. 75	Gustaaf-Rachel.	Haerinck L.
N. 76		
N. 77	Albertine.	Pyliser G.
N. 78	Ons Welzijn.	Gebr. Bedra.
N. 79	Jacoba.	Vyaene A.
N. 80		
N. 81		
N. 82	Joseph-Fernand.	Dobbelaere.
N. 83	Leo-Rita.	Devriendt M.
N. 84	Lucienne-Celine.	Cloet Angele.
N. 85		
N. 86		
N. 87		
N. 88	Omer.	Ryssen en Leveke.
N. 89	Regina.	Lehouck J.
N. 90	Suzy-Jean-Marie.	Caupin E.
N. 91	Kleine Frans.	Wydoodt A.
N. 92	Wiking.	Ackx, De Grootte, Dobbelaere.
N. 93		
N. 94	Elisa.	Dobbelaere A.
N. 95	Michel.	Vyaene K.
N. 96		
N. 97	Magis.	Debra en Velghe.
N. 98	De Twee Gebroeders.	Verheye R.
N. 99	Jan.	Verheye R.
N.100	Zeester.	Brysse G.
N.101		
N.102	Op Hoop van Zegen.	Dobbelaere E.
N.103	Suzanne.	Fa Lombaert.
N.104		
N.105	Stormvogel.	Vlaming Biem.

BLANKENBERGE.

B. 11	Scaphout.	Soete A.
B. 12	Alles voor U, Jesus.	De Bode E.
B. 13	Victorine.	Goes F.
B. 14	Julia-Denise.	Marrannes L.
B. 15	Victorine.	De Rycker L.
B. 16	Maria Theresia.	Popelier L. en A.
B. 17	Pieter-Willy.	Van Heetvelde.
B. 18	Palyre.	Van Wulpen.
B. 19	Maréchal Foch.	Versteghe A.
B. 20	Marie-Mathilde.	De Coninck.
B. 32	Wami.	Gebr. Tant.
B. 37	Marie-José.	Reingoudt J.
B. 42	Rosa.	Cattoor.
B. 49	Paula.	Ponjaert Valère.

B. 51 Kleine Fernand.
B. 52 Kompas.
B. 54 Piet Hein.
B. 63 Tonny.

Pincket G.
Huyseune
Vermeersch E.
De Bisschop.

ZEEBRUGGE.

Z. 1 Marie-Germaine.
Z. 2 Marie-Renée.
Z. 3 Franciscus.
Z. 4 Delphine-Irène.
Z. 5 Lucette.
Z. 7 Gerard-Valentine.
Z. 8 Albert-Emile.
Z. 9 Pierre.
Z. 10 Marie-Henriette.
Z. 11 St. Antonius.
Z. 22 Mytilus.
Z. 23 Edward-Simon.
Z. 24
Z. 25 Freddy.
Z. 26 Lily.
Z. 27
Z. 28 Bleuette.
Z. 29 Richard.
Z. 30 André-Simonne.
Z. 31 Pierre.
Z. 33 Carpe Diem.
Z. 38
Z. 39 Henri-Marie.
Z. 40 Denise.
Z. 41 De twee Gebroeders.
Z. 43 Anna-Jacqueline.
Z. 44 Julien-Gustaaf.
Z. 45 Jan-Marie.
Z. 46 Constant-Nera.
Z. 47
Z. 48 Carlo.
Z. 50 Petit Bout.
Z. 53 Gilbert-Robert.
Z. 57 Maddy.
Z. 58
Z. 59
Z. 60 De Drie Gebroeders.
Z. 61 Mathilde-Eugenie.
Z. 62 Lydie-Suzanne.

Neyts A.
Soc. d'Armement.
Couwijzer.
Vantorre L.
Gheselle K.
Savels L.
Verrecas A.
Van Wynsberghe.
Savels P.
De Vliegere.
Wwe Dentant.
Vantorre F.

Utterwulghe.
Willekens L.

Reyzerhove.
Vandierendonck.
Cattoor H.
Vantorre J.
Vantorre.

Vantorre H.
Latruwe P.
Vantorre J.
Vantorre R.
Utterwulghe J.
Ghezelle J.
Desmedt en Pauwaert.

Vlietinck en Paye.
S.A. d'Armement.
De Groote G.
Vandierendonck

Dobbelaere J.
Cattoor F.
Everaert P.

ANTWERPEN.

A. 1
A. 2
A. 3 Roby.
A. 4
A. 5

Fontijn Frans.

A. 6	Esperanza.	Bakker Frans.
A. 7		
A. 8		
A. 9		
A. 10	Gaby.	Verlinden Jan.
A. 11	Tonny.	Heus Jozef.
A. 12	Arabe.	Van Broeck Herman.
A. 13	Times.	Saeys Albert.
A. 14		
A. 15	Tolhuis II.	Lenaerts Gustaaf.
A. 16	Tijl.	Engelbeen E.
A. 17		
A. 18		
A. 19		
A. 20	Flor.	De Breucker Flor.
A. 21	Marie.	Meyers Jaak.
A. 22	Mappe.	Ureel Emiel.
A. 23	Alice.	Claessens Gustaaf.
A. 24	Bliksem.	Ganses Leonard.
A. 25		
A. 26		
A. 27	Flandria XI	Van Marcke Armand.

BERENDRECHT.

BDR 1	Johanna.	Vidal Jozef.
BDR 2	Frans.	Lathouwers Frans.

DOEL.

D. 1	Petrus.	Rammeloo J.
D. 2	Erna.	Herman Eugeen.
D. 3		
D. 4	Overzetter I.	Loekefeer Frederik
D. 5	Clementine.	Van den Bossche Fr.
D. 6	Gustaaf.	Verhaegen Aimé.
D. 7		
D. 8	Sint-Pieter.	Van Malder H., Van Oostal A.

KIELDRECHT.

K. 1	5 Gebroeders.	Praet Albert.
K. 2	Sylvia.	Praet Richard.
K. 3	Stephanie.	Praet Petrus.
K. 5		

LILLOO.

L. 1	Sampan.	Geubelle August.
------	---------	------------------

L. 2 Trondheim.
L. 3 Jan.
L. 4 Petit Bout.

De Lee Gustaaf.
Joos Emiel.
De Lee Florent.

MARIEKERKE.

M. 1 Bol.
M. 2
M. 3 Ara II.
M. 4 Emma.
M. 5
M. 6 Visscher.
M. 7
M. 8
M. 9
M. 10 Corneel.
M. 11 Karel II.

Van den Bossche Hendrik.

Saeys Pieter.
Huyck Frans.

Van den Bossche Louis.

Verheyden Corneel.
Maes Jan.

BOEKHOUTE.

BOU. 1 2 Gebroeders.
BOU. 2 De Jonge Gerarda.
BOU. 3 Frans Helene.
BOU. 4 De Enige Zoon.
BOU. 5 Elisabeth.
BOU. 6 Julien.
BOU. 7 Jonge Ernest.
BOU. 8 Zeemeeuw.
BOU. 9 Petrus.
BOU. 10 Noëlla.
BOU. 11 De Eenige zoon.
BOU. 12 Stephanie.
BOU. 13 Drie Gebroeders.
BOU. 14 Alice.
BOU. 15 De Jonge Zoon.
BOU. 16 Emma.
BOU. 17 Firmin.
BOU. 18 Kloet.
BOU. 19 Lisa.
BOU. 20 Cecile.
BOU. 21 Remi.
BOU. 22 Adriana.
BOU. 23 Marie.
BOU. 24 Roger.
BOU. 25 Albert.
BOU. 26 Celina.
BOU. 27 Intrépide.
BOU. 28 Zwerver.
BOU. 29 Anna.

Quataert Constant.
Schatteman.
Everaert Emiel.
Verschraegen Karel.
Verschorren Desire.
Rammeloo Alfons.
Plog Ernest.
Teirlinck Hendrik.
Verschraegen Kamiel.
Bral Leonard.
Van Wynsberghe Henri.
Stuyvaert Rene.
Cambron Seraphin.
Van Hevele Th.
Tornoey Petrus.
Rammeloo Alex.
Schatteman Th.
Vervack Raymond.
Geirnaert Prosper.
Quataert Alexander.
Van der Slijpe C.
Van Wynsberghe Jul.
Vervanck Adolf.
Cambron Frans.
Gilson Albert.
Bral Jan.
Van Cuyck Paul.
Rammeloo Remi.
Schatteman Lievin.

RUPELMONDE.

R. 1	Silani.	De Souter Leon.
R. 2	Petit Rapide.	De Souter Alfred.
R. 3	Twee Gebroeders.	De Souter Andre.
R. 4	Twee Gebroeders II.	De Souter Celestin.
R. 6	Kamiel.	De Souter Victor.
R. 7	Maria.	Van den Troost Ben.
R. 8	Stef.	Buytaert Frans.
R. 9	Paulus.	Bolle Guillaume.
R. 10	De Meeuw.	De Souter Fr.Xavier.

ZANDVLIET.

ZV. 1	Leopold.	De Dooy Ben.
ZV. 2		
ZV. 3	Negen Gezusters.	Schroeyers Alfons.
ZV. 4		
ZV. 5	Fide-Deo.	Schroeyers Gebroeders.
ZV. 6		
ZV. 7	Albatros.	Van Uffelen Petrus.

*****

BRONNEN.

*****

- Eigen herinneringen en documentatie.
- Het vakblad van de Dienst 'Handel en Distributie': 'De Vischhandel'.
- De verslagen opgemaakt tijdens de oorlog door de Dienst voor Zeevisserij, in hoofdzaak door de heer Ch. Gillis.
- Het Visscherijblad- 1940 en 41.
- Voor een paar anekdoten dank ik Jef Klausling.
- Bandopname: de heer Camille Devent , uit Heist.

*

* *

Mijn artikel was reeds geschreven toen ik een nieuw-verschenen boekje in handen kreeg :**Haring en Sprot in Drijf- en Stroopnet.**

geschreven door Willem Lansweert en Jef Verbanck, met bijdragen van Jacques Beun en R. Vandenberghe.

Hierin wordt wel een bladzijde gewijd aan de haringvisserij tijdens de laatste oorlog. Zelfs uitdrukkingen, eigenlijk gemeengoed, die ik heb gebruikt vindt ik erin terug. Dit betekent dat wij over een paar punten op dezelfde golflengte zitten.

Het werk kan ik ten zeerste aanbevelen aan diegenen die meer wensen te weten over sprot en haring, en meer bepaald over de manier van vissen. De verschillende vangmethodes worden hier haarfijn uit de doeken gedaan door mensen van het vak. Alles wordt verduidelijkt met tekeningen. Ons medelid Georges Devent zorgde voor het fotomateriaal.

(Bibliotheek TER CUERE.

foto 3 : Belgische kustverdediging aan het Kursaal,
hier in handen van de Duitsers.